ФИФЫ ФЫМЫГЪЭПУД, ФИ ІЕЙ ФЫМЫГЪЭПЩКІУ

АДЫГЭ ХЕКІЫНЫГЪЭ

АДЫГСКОЕ СЛОВО

КЪБР-м И ПАРЛАМЕНТЫМРЭ ПРАВИТЕЛЬСТВЭМРЭ Я ГАЗЕТ ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КБР

1924 ГЪЭМ И МЭКЪУАУЭГЪУЭ МАЗЭМ И 1 ЛЪАНДЭРЭ КЪЫДОКІ

№№944-45 (21.203) ● 2008 гъэм гъатхэпэм (мартым) и 6, мафхуэку ● Тхьэмафэм тхуэ къыдокІ ● И уасэр соми 6-щ ● adyghe@mail.ru adyghepsale.ru

●Ди псэлъэгъуэр

КъалъхуагъащІэхэм я цІэкІэ халъхьа ахъшэм теухуауэ

КъБР-м и Парламентым 2007 гъэм дыгъэгъазэм и 25-м кІэщтащ Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Конституцэм халъхьэ зэгъэзэхуэжьныгъэхэр. Абыхэм ящыкІ ИткІэ, республикэм и Закон Нэхъыщхьэм хагъэкІ 41-нэ статьям и 3-нэ Іыхьэр. Іуэхуэр зэрыщыраращи, нэхъапэкІэ къалъхуагъащІэ дэтхэнэ щыхъуэм Къэбэрдей-Балъкъэрым щыпсэу Къэбэрдей-Балъкъэрым и Парламентым Лэжьыгъэмрэ социальнэ политикэмкІэ и комитетым и унафэщІ Жанатаев Сэлим.

- Сыт щхьэусыгъуэ хуэхъуэр къалъхуагъащІэхэм я цІэкІэ хъумапІэм ахъшэ хэлъхьэныр щымыгъэбжьыфыщ?

- Унагъуэр, анэмыр, адэмыр, сабингъуэр хъумэным и Іуэхугъэ» КъБР-м и Законым ипкъ иткІэ, си адэ-анэр Урысей Федерацэм и гражданину щыт инКІи нужьрей ильэсым (сабийр къыщалъхуэ махуэм щыщІэдзауэ) Къэбэрдей-Балъкъэрым щыпсэу, республикэм къыщалъхуагъащІэ дэтхэнэ сабиймэ 1996 гъэм фокІадэм и 1-м къыщыщІэдзауэ хунтыныгъэ иІащ езым и цІэкІэ хъумапІэм сом 2000 ахъшэу щыхуэхальхэну, сабийм и ныбжьыр ильэс 18-м нэса нэжуэ къыратыжьну я мураду.

А ахъшэ бжьыгъэм къыхэхъунут Урысей Федерацэм и Центральнэ банкым игъэуба ставкэм хуэдизу, нэгъэщІу жыпІэмэ, хуэхальхьа ахъшэ бжьыгъэм хуэзэ процентыр ильэс къэзэ ззхуагъахъуэрт. Ди жагъуэ зэрыхъущи, инфляцэм къэралым зэрыщІэхъуэ ныбжьыгъэр къалъхуагъащІэм и цІэкІэ хальхьа ахъшэм ильэс къэс кІыхъэхъуэм зыкъомкІэ щхьэпрокІ. Абы кІыхъэкІыуи апхуэдэ хэгъэхъуэкІэм фейдэшхуэ пылъхьакъым, ар инфляцэм ишхыжьырт, уеблэмэ ахъшэр хэзылъхьам дежкІэ хэщІыныгъэ кІиныбу. Арщ щхьэусыгъуэ хуэхъуэри КъБР-м и Конституцэм, апхуэдэуи «Унагъуэр, анэмыр, адэмыр, сабингъуэр хъумэным и Іуэхугъэ»-р республикэ законми а хабзэр къутэжьын и лъэныкъуэкІэ зэхъуэкІыныгъэхэр хэлъхьэным.

Идкъы, 2008 гъэм щыщыгъэм и 1-м щыщІэдзауэ къалъхуагъащІэм и цІэкІэ хъумапІэм ахъшэ хэлъхьэныр и пІэкІэ адэ-анэхэм ящыщ зыми е абыхэм я пІэм нуиэ щыхуэм (опекуэным, попечителым, сабийр зэзыщІэр адэ-анэм) зэ тыгъуэу ахъшэ сом 2000 иратынущ. Адэ-анэхэм хуитныныгъэ яІэщ а ахъшэр езыхэм зэрафэкъабыным хуэдэу къагъэсэбэныну. Къапщтэмэ, фейдэ къахуэзыхьыр процент къыпэкІэуэ коммерческэ банкым хальхьэну е нэгъэщІ щыкІэкІэ къагъэсэбэныну.

(КІуэхьыр 2-нэ нап.).

●Гъатхэпэм и 8-р балъкъэрхэр я лъахэм щраша махуэщ

Гъуэгуанэ хьэлъэ

1944 гъэм и гъатхэр пасэу къэкІуащ. Къуажэдэсхэм хадэхэр ягъэкъабзэрт, яІэрт, кІэртоф хасэну загъэхьэзырырт. АрщхьэкІэ, ди лъахэгъэхэм ящІэртэкъым щыхупІэ бзаджэм зэрыхуащар. Балъкъэр жылагъуэхэм махуэ зыбжанэ и пэкІэ дыхьа совет зауэлІхэм жаІэрт мыбы машІэу зыщагъэпсэхуу, фронтым Іухьжьыну (апхуэдэ унафэ хуащІат). Зи нэгу щІэкІахэм ящыщ куэд иджыри псэуп, абыхэм зэрыжаІыжьыкІэ, Іуэху бзаджэм и къежьапІэ хъуар ГъатхэпІэм и 7-м и пщыхьэщхьэгъэр. Абы щыгъуэ клубхэм, апхуэдэ зимыІэхэм я школхэм щызэхуащІэсащ балъкъэр щІыхухьэхэр: щхьэусыгъуэ ящІащ Іуэху гъэрэхэмкІэ епсэлъэну. АрщхьэкІэ, ахэр яутІыпщыжакъым нэху щыхуІэкІ. Щыхуфы гъэвохэм я лъэІуми зыри елэІуакъым. ЕтІуанэ махуэм - гъатхэпэм и 8-м - къуажэхэр къаухъуреихьащ зауэлІхэм. Балъкъэрым щыпсэу псоми жраІащ сыхьэтитІ нэхъ пІалъэ дэмыкІыу гъуэгу зэрытеувэнум зыхуагъэхъэныру. Псори: зи жьакІэхэр къытхъуха лІыжьхэри, зэмыкІуэжьыф фызыжьхэри, сабийцІынэхэри ирашэжьэн хуейт леишхуэ зэрыгъэрихьамкІэ цІэрыІуэ хъуа Берие Лаврентий ирихьжьа Іуэхум и эрранкІэ.

Сытыт абыхэм я лажьэр? Псалъэм и къэтырКІэ, мазэ и пэкІэ дунейм къытехьа сабийм? А ущІэм и жуаныр цІыху акъыкІэ къыпхуэгъэуэтынукъым.

Уегупсыс зэрыхъунумкІэ, Сталиныммрэ Бериерэ апхуэдэ щІыкІэкІэ зрагъэубгъуну хущІэхъуащ Куржы щІыналъэм.

Абы и зы щыхьэтщ заузм и уэкІэ куржы совхозхэр Іущхьэмахуэ лъапэ къыщыхутауэ зэрыщытар.

Дэ псори къызыхэкІар тщІэрлъэкІ ираштащ щІэупщІэшхуэ зиІэ гъуэплъэ кІапсэу тонн 40 зы жэщмахуэм къыщІагъэкІыну. «Налкат» ООО-м къыщІигъэкІыр Москва, Санкт-Петербург къалэхэм, Сыбыр, Урал щынальэхэм я предприятэ щхьэхуэхэм яхурегъашэ. Республикэм кьинэр «Кавказкабель-ТМ» кабель къыщІэзыгъэкІ Прохладнэ заводым яхуеутІыпщ. Мы гъэм Австриеми щІэныгъэлІэхэр къратщу етІуанэ линэр ягъэувыну я мурадщ.

ШЫФЭКЪУЖЬ Санэ.

●Прохладнэ куей

ІуэхущІапІэм зеужь

Прохладнэ къалэм дэт, зи хуитныныгъэхэр гъэмэщІа «Налкат» предприятэм 2004 гъэм щаутІыпщащ къамыгъэсэбэныж гъущІынІэжьхэр щыІэхэгъэзвэж. Урысейм щыяпэ линэщІэ.

ИТАЛИЕМ и «Континуэ-Проперц» компание цІэрыІуэм и технологиехэм Іэмал ящІаритащ щІэупщІэшхуэ зиІэ гъуапльэ кІапсэу тонн 40 зы жэщмахуэм къыщІагъэкІыну. «Налкат» ООО-м къыщІигъэкІыр Москва, Санкт-Петербург къалэхэм, Сыбыр, Урал щынальэхэм я предприятэ щхьэхуэхэм яхурегъашэ. Республикэм кьинэр «Кавказкабель-ТМ» кабель къыщІэзыгъэкІ Прохладнэ заводым яхуеутІыпщ. Мы гъэм Австриеми щІэныгъэлІэхэр къратщу етІуанэ линэр ягъэувыну я мурадщ.

ШЫФЭКЪУЖЬ Санэ.

● Мэкъумэш ІэнатІэм

Гъавэ бэвкІэ мэгугъэ

«2008 - 2010 гъэхэм кърнубдзу мэкъумэш ІэнатІэхэм зегъэужьыныр республикэ программэм ипкъ иту КъБР-м Мэкъумэш хозяйствэмрэ ерыскъыпхъэхэмкІэ и министерствэмрэ Аруан куей администрацэмрэ зэгъэуэсу игъэфедэнкІэ мы пІалъэм Аруан районым и мэкъумэшыщІэхэм къапэщыть кьалэнхэр.

НЭХЪЫБЭУ трасэнуэм ящыщщ гуэдзыр - тонн мини 8,5-рэ, гъавапхъ нартыхуу - тонн мин 18. Гъэ кІэм хуабэ ямылеим и зэранкІэ сэхуэрапІэкъа зэреремыхьулІар къалъытэри, мы ильэсым ар нэхъыбэу хасэну трауХащ (тонни 120-рэ). 2008 гъэм къапэщылъ кьалэнхэм тещІыхьауэ ваУэ гъэщІагъэкІащ щІы гектар мин 12-м нэблагъэ. Бжьыхьэсэ гъавэу хасащ гектар мини 3,5-м нэс. Мы ильэсым гулъытэ щхьэхуэ хуащІы-нущ Аруан щІыналъэм мыІеиуэ кьехъулІэ кІэрІюфым - тонн мини 17,5-рэ. ХадэхэкІрэ пхъэщхьэмыщхьэу тонн мин 63-рэ 2008 гъэм кърахьэлІэну пщэрыльэ кьащІащ.

ЛЪОСТЭН Музэ.

●Гулъытэ

ПсапащІэхэр

«ЮФО-м и щІыналъэхэм хуэмыщІауэ, ныкъуэдыкъуагъ ябгъэдэлъу щыпсэу унагъуэхэм яда-Іэпыкъун» фІищауэ Жор Плъыжьым и Къэбэрдей-Балъкъэр къудамэм 2007 гъэм зэфІигъэкІа Іуэхугъуэхэр къипщытэжащ.

ДИ ЩІЫНАЛЪэМ лжьыгъэшхуэ щекІуэкІащ «Псапэ зыщІэ гуп» унэтІыныгъэмкІэ. Мы службэм хэтщІэщІагъэлІу 10. Ахэр ныкъуэдыкъуагъ зыбгъэдэлъ щыхуи 120-м ильэсыр икІыуэ медицинэ, нэгъэщІ ІуэхугъуэхэмкІэ ядэІэпыкъуэщ, зырызэ зыпэлэбхэм я бжьыгъэ 48-рэ мэхъу. Службэм и нэІэ зытетхэм я нэхъыбэр ильэс 60 - 75 ныбжьым итщ, яхэтщ ильэс 90-м нэсахэри. Зи закъуэу къэна сымаджхэхэм хуащІэ Іуэхутхьабзэм къащІкІуэу, зыныгІуэ хуабэхэр, ерысакъыхэкІэхэр хурагъэщащ цІыхуи 120-м.

«Псапэ зыщІэ гупым» и кьалэным хохьэ я нэІэ зытетхэм и чэзум дохутырыр уиным хъыхураджжыну, пенсэ, льготэ, субсидие Іуэхугъэм ятеуухуауэ я документхэр яхузэфІэгъэхьэныр, льготэкІэ къаІэрыхьалтхэ хущхьэуэгъуэхэр къахуэхъныр. ЗыхуэзэфІымыкІэхэм ядэІэпыкъуэмкІэ псапащІэ Іуэхум езыхэм ярІэфІу цІыху 220-рэ къыхишэн хуэзэфІэкІащ Жор Плъыжьым и щІыналъэ къудамэм. Абыхэм я нэхъыбэр школакІуэрэ студентращ. НыбжьыщІэхэр жыджэру хэтащ 2007 гъэр икІыху ирагъэкІуэжьа «Лъэхъэнэхэр зэподжэж». «Дэ псори дызэкъуэтщ», «Боулинг клубым щекІуэкІа зэІущІэ» псапащІэ акцэхэм.

Илъэс кІуам и щэкІуэгъуэ мазэм къриубыдзу Жор Плъыжьым и лэжьакІуэхэм сабий ныкъуэдыкъуэхэмрэ лыих узыфэр зыпкърыхэмрэ уэзэхуэхьэсащ сом мини 128-м нэс. ЩІэблэр гущІэгъу хэлъу къэгъэтэджьынымкІэ мыхьэнэ ин иІащ Жор Плъыжьым иригъэжькІ псапащІэ Іуэхуэм. Апхуэдэ лэжьыгъэ купщІафэкІэ Іэужьыншэ хуэакъым: Урысейм и Жылагъуэ палатэм « Par excellence» фІищыжьа щІэту иригъэкІуэкІа Урысейпсэ, зэхьэзэхуэм Жор Плъыжьым и КъБР ящ къудамэм сом мелуан ныкъуэм нэблагъэ зыхуэзэ грантыр къыщахьащ. Къудамэм и унафэщІ Лысенко Нинэ зэрыжиІамкІэ, дызытехьа 2008 гъэм Жор Плъыжьыр зыхуэзэфІэмыкІэхэм зэрадэІэпыкъуэм кхъуэнущ. Апхуэдэу ди республикэм и ФДжанІэхэм щІэхъщІэхьыр щрагъэжьІэкІынущ гущІэгъу дерсхэр.

ШЭРЭДЖ Дисэ.

Езыхэр зэгурыІуэжьркъым

Украинэм хуаутІыщ гъэм процент 50-кІэ ягъэгъэзэхуащ.

«Газпромым» и къулыкъущІэ Курпиянов Сергей зэрыжиІамкІэ, а бжьыгъэр нэхъри ягъэмэщІэкІэ хъунущ, а къэралыр гъэсыныгъэм теухуа зэпсэльэныгъэхэм къыхэмыхьэу щытмэ.

Украинэм и премьер-министр Тимошенкэ Юлие тетэущІапІэ ищІхэм яхэпльагъэуэркъым щІыхуэр ятыжьыныкІэ укъэозыгъэгугъэ гуэри.

Къаугъэр зэщІопльэ. Украинэм и президент Ющенкэ Виктор кьельыгъ Іуэхур зэфІахын папщІэ льэныкъуэхэр зэпсэльэн хуейуэ. Ауэ абы хуейкъым Тимошенкэ. Зэрытлъагъуэри, езыхэр зэгурыІуэжьркъым.

Кандидатышіэ

США-м щекІуэкІыну президент хэхъныгъэхэм Республикэ партым и кандидату хэтынущ Маккейн Джон.

Ар кьигъэлъэгъуащ дыгъуасэ къэралым и штатитІым щекІуэкІа Іуэхум.

Демократие партым иджыри щыбелджылыкъым апхуэдэ щІыхь зылъысынур. Барак Обамэрэ Клинтон Хилларирэ зэхуэдэу макІуэри, иджыри щІэх белджылы хъунуэкъым а гІуэм ящыщу Демократие партым и цІэкІэ США-м и президентым и кандидат хъунур.

Зыми и жагъуэ ямыщІу

Дыгъуасэ УФ-м и Къэрал Думэм ирагъэблэгъащ щІыналъэ зыужьныныгъэкІэ министр Кожак Дмитрий, транспортыкІэ министр Левитин Игорь, спорткомитетым и Іэтащхьэ Фетисов Вячеслав, Сочи щекІуэкІ олимп ухуэныгъэхэмкІэ ахуэзыщ щыІэ Вайншток Сергей сымэ.

Абыхэм депутатхэм хуаІуэтащ зэфІэгъэкІа хъуа лэжьыгъэр зыхуэдэр, дяпэкІэ ягъэпщытэр.

Козак Дмитрий кьызэуэсахэм яжриІащ псори зэхэту псэуэтхъэ 243-рэ ящхуэм, абы папщІэ щІы гектар мини 4-м щІигъу яІэн зэрыхуейр. Министрым кьигъэгугъащ а щІыр зейхэм я деж захуагъэ зыхэпЪ уасэхэмкІэ ящащхьэну. Дэ зыми и жагъуэ тщІынукъым, кьыхигъэбелджылыкІащ абы.

Псыхэр кьиуащ

Махуэ зыбжанэкІэ хуабэу щытта нужь, Саратов областым дунейм кьыщыІэзэІыхьащ.

Псыхэр щІыпІэ куэдым кьыщиуащ. ЦІыху хэкІуэдакъым.

ЩытыкІэр щынэхъ щІалъэгъуэхэм Волгоград областым. Абы унэ 1500-м псы щыщІэуащ. КъеГъэлаКІуэхэм егуГуу ягъэзащІэ я кьалэнхэр.

ЛэжьакІуэхэр кьемэщІэкІынуи?!

Ильэс зыбжанэ джІэ, Китайм кьемэщІэкІынкІэ хъунущ... лжьакІуэ кьаруг.

Ар щыжьаІащ ЩІыхубэ ЛІыкІуэхэм я Китайпсо Зэхуэсым и XI хэхыгъуэм и япэ сессиеу Пекин щекІуэкІым. Ар кьыщІэхъуэм и щхьэусыгъуэ зыбжанэм и гугъу ящІащ. Сессием унафэ кьыщащтэнкІэ хъунущ унагъуэ кьэс бынитІ яІэну хуит ящІу.

(ИТАР-ТАСС).

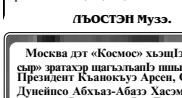

♦Гъатхэпэм и 6-20-хэм Женевэ (Швейцарие) щекІуэкІынущ Лъэныгъэм и дунейпсо зэгуэхьныгъэм и Администрацэ Советым и зи чэзу сессиер.

♦Гъатхэпэм и 6-8-хэм Пловдив (Болгарие) щекІуэкІынущ Дунейпсо финансыкІэ зэхуэсыр.

♦Илъэс 80 и пэкІэ (1928) кьалъхуащ колумб ткаКІуэ, Нобель и саугъэтым литературэгъуэм и лауреат (1982) Маркес Гарсиа Габриэль.

♦Илъэс 95-рэ и пэкІэ кьалъхуащ совет дзэзешэ, авиацэм и маршал, Совет Союзым щэнейрэ и ЛІыхьжь япэ дыдэу хьуа (1943 гъэм тІэунейрэ, 1944), бийм и кІыхьлъатэ 59-рэ кьеЗыулыка Покрышкин Александр (1913 - 1985).

♦1929 гъэм кьалъхуащ абхьаз тхакІуэ, СССР-мрэ УФ-мрэ я Къэрал саугъэтхэм я лауреат Искандер Фазиль.

♦Дыгъэр кьыщІэкІащ сыхьэти 6-рэ дакьикъэ 36-м, кьухьэжьынущ сыхьэт 18-рэ дакьикъи 2-м.

♦Махуэм и кІыхьагъщ сыхьэт 11-рэ дакьикъэ 34-рэ.

ПлатонтІр лъэхъэхъэмрэр ПАЛАНЫКЪУМЭМРЭ.

Лъэпкъ Іуэщыгъэ:

ПІалъэ мыщІар жыжьэщи, пІалъэ щІар кьос.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм 2007 гъэм иригъэкІуэкІа лэжьыгъэмрэ 2008 гъэм къыпэщыт къалэнхэмрэ я Іуэхукіэ

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэ

2008 гъэм гъатхэпэм и 3-м ***№43-ПП***

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм 2007 гъэм иригъэкІуэкІа лэжьыгъэмрэ 2008 гъэм къыпэщыт къалэнхэмрэ я Іуэхукіэ КъБР-м и Парламентым и Унафэщ:

1. «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм 2007 гъэм иригъэкІуэкІа лэжьыгъэм къриКІуахэм тепсэлъыхьауэ, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм **унафэ ещІ:**

1. «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм 2007 гъэм иригъэкІуэкІа лэжьыгъэм къриКІуахэм я Іуэхукіэ» докладыр къэлъытэн.

2. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Экономикэ зыужьныныгъэм сатумкІэ и министерствэм (Мусуков А. Т.) хуэгъэзэжьынущ:

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и социально-экономикэ зыужьныныгъэм пыщІа Іуэхуэхэм ятеуухуауэ» Урысей Федерацэм и Правительствэм 2008 гъэм щІышылэм и 10-м кьищта протоколхэ унафэ №91-р гъэззэщІэныжьмкІэ зыхуэфащІэ Іуэхуэхэр отраслевой министерствэхэм ящІыгъуу ГъэззащІакІуэ властым и федеральнэ органхэм щригъэжьКІуэкІыну;

2008 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и социально-экономикэ зыужьныныгъэм и лъэныкъуэкІэ зыхуэплъэ Іуэхуэхэр гъэззэщІэным пыщІауэ зыхуэфащІэ лэжьыгъэхэр отраслевой министерствэхэм, кьалэ округхэмрэ муниципальнэ районхэмрэ я администрацэхэм ящІыгъуу зэфІигъэкІыну.

3. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Мэкъумэш хозяйствэмрэ ерыскъыпхъэхэмкІэ и министерствэм (Ерчэн Т.Хьу.), Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Ухуэныгъэмрэ архитектурэмкІэ и министерствэм (АфэщІагъуэ М.Хь.), Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Узынщагъэр хъумэныжьмкІэ и министерствэм (Бицу В.Г.), Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм (ЩхьэгъэпсэС.Хь.) яхуэгъэувын гъэззэщІакІуэ ВластымИ и федеральнэ органхэм зэрагурыІуэм тету лъэпкъ проект пэрытхэр зыхуэфащІэ ІэнатІэхэм щыгъэззэщІэныр кьызэрагъэпэщыну.

4. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Финансхэмкіэ и министерствэм (Бышэн А.А.) хуэгъэувын «2007 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и республикэ бюджетым и Іуэхукіэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Законыр зэрагъэззэщІам теуухуауэ», «2008 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и республикэ бюджетым и Іуэхукіэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Законым зэхуэхьэныгъэхэр хэлъхьэныр мэкъумэш продукцэ къэзыІэжьхэм технический Іуэхутхьабзэхэр яхуэзэщІэ, ахэр лизингым тету мэкъумэш техникэжь кьыззэзэгъэпэщ ІэнатІэр зэтегъэувжьыным, мэкъумэш техникэр кьащхьэн папщІэ кредитэр тынымкІэ программэр гъэззэщІэным яхуэзэнэтІа Іуэхуэхэр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Къэрал мылькур зехьэныпрэ щы ресурсхэмкІэ и министерствэм, «Къэбэрбалкъмашзыкъмашкинкъ акционер компание» ОАО-м, «Къэбэрдей-Балъкъэр аграрнэ лизинг» компание ООО-м, «Россельхозбанк» ОАО-м и Къэбэрдей-Балъкъэр щІыналъэ къудамэм ящІыгъуу 2007 гъэм гъатхэпэм и 15-м фІэмыкІыу къыхилъхьэну.

7. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Къэрал мылькур зехьэныпрэ щы ресурсхэмкІэ и министерствэм (Сэхъу М.И.) хуэгъэувын Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и къэрал мылькур кьызэрагъэсэбэным кьыпэкІуэ хэхъуэхэр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и республикэ бюджетым Іэрыхьэныр кьызэригъэпэщыну.

8. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Ухуэныгъэмрэ архитектурэмкІэ и министерствэм, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Транспортымкіэ, связымкІэ, гъуэгу хозяйствэмкІэ и министерствэм (Сунш А.А.) яхуэгъэувын псоми къыгъэсэбэгъэ автомобиль гъэсэгу щыналъэ мыхьэнэ зиІэхэм я титул спискэм хэтхэм, 2008 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и республикэ бюджетым къыхэкІыну къэрал капиталнэ ахъшэм и хьэкъкІэ 2008 гъэм къэралыр зыхуейхэм папщІэ ирагъэкІуэкІыну ухуэныгъэхэмрэ ящІыну объектхэмрэ трагъэкІуэдэн папщІэ хухах къэрал инвестицэхэр нэхъ фейдэ пылъу кьэзгъэсэбэныным хуэунэтІа Іуэхуэхэр зэфІагъэкІыну.

9. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Дыкъэзыухъуреихь дунейр хъумэныжьмрэ щІыуэпсыр кьэзгъэсэбэныныжьмкІэ и министерствэм (Шипов В.А.) хуэгъэувын Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэр хэлъхьэн папщІэ кьыхилъхьэну:

2007 гъэм Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и щІыуэпс ресурсхэмрэ дыкъэзыухъуреихь дунеймрэ я щытыкІам теуухуа докладыр - 2008 гъэм мэлыжьыхьым и 1-м фІэмыкІыу;

2008 гъэм и япэ ильэс ныкъуэм къриубыдэу щІыуэпсыр кьэзгъэсэбэныным лицензэмкІэ зэгурыІуэныгъэхэр зэрагъэзэщІам теуухуа информацэр.

10. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Узынщагъэр хъумэныжьмкІэ и министерствэм хуэгъэувын:

технологие нэхъ льагэ дыдэхэм тету медицинэ Іуэхущапіэхэм я дохутырхэм педиатрие, сабий анестезиологие, реанимацэ, кардиологие, травматологие, неонатологие, акушерствэмрэ гинекологиемрэ Іэщ-ІагъэхэмкІэ и щІэныгъэм щыхагъэхьуэн пыща Іуэхуэхэр 2008 гъэм мэлыжьыхьым и 1-м нэсыху кьыхилъхьэну;

«Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и медицинэ-профилактикэ Іуэхущапіэхэр зыхуэй медицинэ оборудованэмрэ медицинэм кьыщагъэсэбэп Іэмэпсымэхэмкіэ кьызэгъэпэщыным теуухуауэ лэжьыпхъэхэм я планым и Іуэхукіэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и унафэм и проектыр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэр хэлъхьэн папщІэ 2008 гъэм бадзэуэгъуэм и 1-м нэсыху кьыхилъхьэну;

11. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм хуэгъэувын «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм егъэджэныгъэмкІэ и Іуэхущапіэхэм лэжьапщІэ зэрат ІэмалыщІэхэр кьыщыгъэсэбэныным и Іуэхукіэ» Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и унафэм и проектыр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэр хэлъхьэн папщІэ 2008 гъэм мэлыжьыхьым и 1-м нэсыху кьыхилъхьэну.

12. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Лэжьыгъэмрэ социальнэ зыужьныныгъэмкІэ и министерствэм (Тобеев А.И.) хуэгъэувын:

лэжьапщІэр тыным теуухуа урысейпсо реформэм ипкъ иткІэ кьагъэувхэм тету бюджет Іэнатім и лэжьакІуэхэм улахуэр зэрыат отраслевой ІэмалыщІэхэр кьызэрагъэсэбэныну щыкІэр 2009 гъэм щышылэм и 1-м нэсыху зэхихьэну Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэр хэлъхьэн папщІэ кьыхилъхьэну;

псэупІэ-коммуналнэ Іуэхутхьабзэхэм я щІыналъэмкІэ льготэхэм япэуву ахъшэ етыным зэрыхуэкІуэну Іэмалхэр 2009 гъэм щІышылэм и 1-м фІэмыкІыу игъэхьэзырыну.

13. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм Щіалэгъуалэмрэ жылагъуэ зэгухьэныгъэхэмрэ я Іуэхухэмкіэ и къэрал комитетым (Пащты Б.С.) хуэгъэувын экстремизмэр, дин, лъэпкъ зэныкъуэкъуныгъэхэр зэкІмыгъэхъуным хуэунэтІа лэжьыгъэр муниципальнэ районхэмрэ кьалэ округхэмрэ я администрацэхэм, дин, жылагъуэ зэгухьэныгъэхэм ящІыгъуу нэхъ жыджэру зэтриГъуэвну.

14. Федеральнэ налог къулыкъум и Управленэу Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыІэм (Ткаченко А.А.) чэнджащ етын:

налогхэмрэ нэгъэщІу кьыхах ахъшэмрэ и зэманым зэрызэхуахьэсым зэрыкІэльыплъыр игъэткІиину;

щІыуэхэр, банкрот хъуахэм яхуэгъэзащІэ ягъэ, нэхъ кьыхъэхьыным хуэунэтІа лэжьыгъэр щІигъэхуэбжьэну.

15. Муниципальнэ районхэмрэ кьалэ округхэмрэ я администрацэхэм чэнджащ етын налогхэмрэ нэгъэщІу кьыхах ахъшэмрэ муниципальнэ щІыналъэхэм я бюджетхэм кьахуэзэщІэгъэуІуэным хуэунэтІа лэжьыгъэхэр Федеральнэ налог къулыкъум и Управленэр Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм щыІэм щыгъуэ зэфІагъэкІыну.

16. Мы унафэр гъэззэщІа зэрыхъум кІэльыплъыну и пщэ илъхьэн Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщ Іуэм и япэ кьуэдзэ Тхьэзэплъыж М. ТІ.

Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и Правительствэм и Унафэщ ЯРИН Андрей

Москва дэт «Космос» хъэщІэщым иджыблагъэ щекІуэкІащ «Дыщэ Пегасыр» зратахэр щагъэльапІэ щыхъ. Тыгъэ лъапІэр кьыхуагъэфощащ КъБР-м и Президент Кьанокъуэ Арсен, Осетие Ищхэм и Іэтащхьэ Кокойты Эдуард, Дунейпсо Абхъаз-Абазэ Хасэм и тхьэмадэ Шамбэ Тарас, УФ-м и щІыхубэ артистхэ Іэхъуэджакіуэ Лие, иэгъэщІэхэм.

Сурэтым: **Кавказ Ищхьэр Артийскэ комитетым и Тхьэмадэ Бейтыгъуэн Іуэс Осетие Ищхэм и Іэтащхьэ Кокойты Эдуард «Дыщэ Пегасыр» ирет.**

АДЫГЭ ПСАЛЪЭ

КъалъхуагъащІэхэм я цІэкІэ халъхьэ ахъшэм теухуауэ

(КІэухыр. ПэщІдзэзэ 1-нэ нап.)

- Сэлим, ирагъэхъуэмэну нэхъапэкІэ хухалъхьауэ щыта ахъшэм кІыпэкІуар дауэ кІыззэрыратжыну?

- 1996 гъэм фокІадэм и 1-м щыщІэдзауэ 2007 гъэм дыгъуасэм и 31-м нэсыху ирагъэхъуэмэну хухалъхьа ахъшэм кІыпэкІуэр къратыжынущ КъБР-м и Правительствэм кІищта хабзэм тету. Гу лъэгэтэну сыхуейщ халъхьа ахъшэр зыхухалъхьахэм кІыхьахьжыкІуэ абы процентэхэр кІыззэрыпагъэкІуэнум. У рысей Федерацэм и Центральнэ банкым игъэува ставкэм хуэдиз хьуэ.

- Абы кІыщыцІэмыщІауэ, сабий зиІэ унагъуэхэм нобэкІэ сыт хуэдэ къэрал дэІэпыкъуныгъэ ягъуэтэр?

- Зэрыдалажь федеральнэ, республикэ законодательствэхэм япкъ иткІэ, балигъ мыхъуа бынхэр щапІ, щагъасэ унагъуэхэм Къэбэрдей-Балъкъэрым и щыналъэм мыпхуэдэ социальнэ льготэхэмрэ щэсыпІэ хэмрэ щаІэщ: сабийр щыгъуэ, Дунеим и къэхъуакІэ щІэхэм (уэгъум, уэм, жьапщэмкІэ) къэкІыгъэ гектар мин 43-рэ ІисрафэщІами, адрей хьэсэхэм кьыгъахам зыгърагъэсэрэмыхьэ. Къыдэхуэ, хозяйствэ лІэужьыкІуэ псоми ГъавэУ кьыщалэжьащ тонн мин 464,5-рэ. Ар ипэ ита ильэсым кьрахьэлІам нэхърэ тонн мин 28-кІэ нэхъыбэщэ. Сэхуранэ тонн мин 18,4-рэ кьыщІалыкІащ, кІэртІофу тонн мин 205,4-рэ къатІыжащ, хадэхэкІыу тонн мин 293-рэ кьыщІачыжащ, пхъэщхьэмыщхьэу тонн мин 119,6-рэ кьыпачыжащ.

Бжьыхьэсэр зытращІа гектар мин 103-м щыщу мин 96,5-р ГъавапхъэкІам нэхърэ хухахащ, а лэжьыгъэр щагъэжьэжьам гектар мини 3,5-м щыгъэпщэрхэр халъхьащ. ШЫІэрысу гектар мини 177-рэ яваш, гектар 337-м жьыщІэхэр щыхасащ.

«АПК-м зегъэужьыкІ» лъэпкъ проект пэрытыр пхыгъэжьІыным теухуауэ Урысей Федерацэм Мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министерствэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Правительствэмрэ 2006 гъэм ГъатхэпэМ и 17-м зэращылІа зэгурыІуэныгъэр гъэзэщІа хьуащ. Нэгъабэ ди деж лыуэ тонн мин 56,2-рэ, гъэшу тонн 306,7-рэ кьыщалэжьащ, джэдыкІэу мелуани 135,5-рэ кьыщрахащ. А бжьыгъэхэр зэгурыІуэныгъэм кьыщыгъэлъагъуэхэм щІегъу.

Ищхьыпсу ди республикэм щызэрахъэ Іэщышхьэу мин 222,5-рэ (абы щыщу мини 102,9-р жэмщ), мэлрэ бжэну мин 282,2-рэ, кхъуэуэ мин 29-рэ.

Лъэпкъ проект хэхар унэтІыныгъэ щыщым тещІыхьауэ догъэзэщІэ. Апхуэдэщ Іэщ гъэхъуным хэкъуэзауэ елэжьныр, агропромышленнэ комплексым ІэнатІэ мыинхэм зыщегъэужьыныр, Іэщ Іагъэм ныбжьыщІэхэр псэуп1экІэ кьыззэгъэпэщыныр.

Іэщ псэуальэщІэхэр ухуэным, щыІэхэр щІэрыщІэу зэгъэпэщащыным, егъэфІэкІуэным нэгъабэ сом мелуани 709-м щигъу хухэтхащ. Мыпыку хьарзынэ яІэрыпыкІ Прохладнэ районым щаухуэну кхъуэ комплексым, «Бахъсэн Бройлер» ОАО-м, «Велес-Агро» ООО-м, «Джатэ» мэкъумэщыщІэ-фермер хозяйствэм. Зи гугъу тІыс зэманым кьриубыдэу щІэрыщІэу зэрагъэпэщыжащ былым 4160-рэ щагъэшхэ-пугъэуальэ», - кьыжиІэщащ министрым.

Ерчэн Темболэт зэрыжиІамкІэ, Іэщ псэупкъыфІэхэр кьращэхун, псэуальэхэр техникэрэ ІэмэпсымэхэмкІэ кьызэрагъэпэщын папщІэ, сом мелуан 67-м пэкІуэ кредиту 8 кьыІахащ. Псори зэхэту Іэщышхьэу кьащэхуащ 6296-рэ. Абы щыщу 1502-р «Къэбэрдей-Балъкъэрым и агролизинг компание» ООО-м хуаІэ зэгурыІуэныгъэм ипкъ иткІэ зыІэрагъэхьащ. «Урысейм мэкъумэш Іыхьэ» ООО-м и щІыналъэ кьудамэм ІэнатІэ мыинхэм зезыгъэужьыну хуейхэм кредит 2833-мхуэзэу сом мелуан 653-рэ мин 887-рэ ягъуэтащ. Абы и нэхьыбэр унеи подсобнэ хозяйствэхэм хуахащ.

Къэпсэлъам кьызэригъэлъэгуамкІэ, унагъуэщІэрэ Іэщагъэлі ныбжьыщІэу 89-рэ псэупэкІэ кьызэрагъэпэщащ. ПсэупІэу ягуауаш сом мелуан 54-рэ и уасэ метр зэбгъуэзнатІэу 5040-рэ. Псори зэхэту республикэм и мэкъумэш хозяйствэм зыщІэрэкъуэным нэгъабэ кьызхуагъэсэбэщащ сом мелуан 236,2-рэ.

Ерыскъым, ерыскъыпхъэхэм елэжь промышленностым и предприятэхэм продукцэу кьыщІагъэкІащ сом мелардиі 3-рэ мелуан 960-рэ и уасэ. Ар зрагъэхьулІэну зыщыгугъам и процент 164-рэ мэхъу. Зи гугъу тщІы ІэнатІэхэм ильэс кьудам инвестицэу сом мелуан 800 кьагъэсэбэпащ.

«Урысей Федерацэм Мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министерствэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Правительствэмрэ мазаеи и 6-м зращылІащ 2008 - 2012 гъэхэм мэкъумэш хозяйствэм зэрызиужьынум и Къэрал программэр гъэзэщІэныжмкІэ Іэжьыпхъэхэм ятелъхуэуэ Зигугъу тІыу, Къэбэрдей-Балъкъэрым и Правительствэм и Унафэщым и Іэдакъэщ Іэщ Іагъэм ипкъ иткІэ, мэкъумэш хозяйствэм зыкъызэригъэпэщыжыфын папщІэ, сом мелуан 24,5-рэ и уасэ инвестицІэ программэрэ 2008-2010 гъэхэм ятещІыкъа бизнес-планрэ ягъэхъэзыращ.

ЖАНХЬУЭТ Зуэз

КъБР-м Мэкъумэш хозяйствэмрэ ерыскъыпхъэхэмкІэ и министерствэм и коллегием и зэІущІэм зэхэтам щызэпхрахащ 2007 гъэм республикэм и агропромышленнэ комплексым и лэжьыгъэм кьрикІуахэмрэ мы ильэсым кьапэщыт кьалэнхэмрэ.

Къапэщытхэр яубзыху

Министр **Ерчэн Темболэт** и докладым кьызэрыщыгъэсэгъуамкІэ, нэгъабэ зэкъуэмэзэхэкІыу кьалэжьащ сом мелард 17 и уасэ. Ар 2006 гъэм яхуэзэфІэкІам процентэ 5,2-кІэ щегъу. Дунеим и къэхъукІэщІэхэм (уэгъум, уэм, жьапщэмкІэ) къэкІыгъэ гектар мин 43-рэ Іисраф ящІами, адрей хьэсэхэм кьытрахам зытрагъэсэрэмыхьэм. Къыдэхуэ, хозяйствэ лІэужьыкІуэ псоми ГъавэУ кьыщалэжьащ тонн мин 464,5-рэ. Ар ипэ ита ильэсым кьрахьэлІам нэхърэ тонн мин 28-кІэ нэхъыбэщэ. Сэхуранэ тонн мин 18,4-рэ кьыщІалыкІащ, кІэртІофу тонн мин 205,4-рэ къатІыжащ, хадэхэкІыу тонн мин 293-рэ кьыщІачыжащ, пхъэщхьэмыщхьэу тонн мини 119,6-рэ кьыпачыжащ.

Бжьыхьэсэр зытращІа гектар мини 103-м щыщу мин 96,5-р ГъавапхъэкІам нэхърэ хухахащ, а лэжьыгъэр щагъэжьэжьам гектар мини 3,5-м щыгъэпщэрхэр халъхьащ. ШЫІэрысу гектар мини 177-рэ яваш, гектар 337-м жьыщІэхэр щыхасащ.

«АПК-м зегъэужьыкІ» лъэпкъ проект пэрытыр пхыгъэжьІыным теухуауэ Урысей Федерацэм Мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министерствэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Правительствэмрэ 2006 гъэм ГъатхэпэМ и 17-м зэращылІа зэгурыІуэныгъэр гъэзэщІа хьуащ. Нэгъабэ ди деж лыуэ тонн мин 56,2-рэ, гъэшу тонн 306,7-рэ кьыщалэжьащ, джэдыкІэу мелуани 135,5-рэ кьыщрахащ. А бжьыгъэхэр зэгурыІуэныгъэм кьыщыгъэлъагъуэхэм щІегъу.

Ищхьыпсу ди республикэм щызэрахъэ Іэщышхьэу мин222,5-рэ (абы щыщу мини 102,9-р жэмщ), мэлрэ бжэну мин 282,2-рэ, кхъуэуэ мин 29-рэ.

Лъэпкъ проект хэхар унэтІыныгъэщым тещІыхьауэ догъэзэщІэ. Апхуэдэщ Іэщ гъэхъуным хэкъуэзауэ елэжьныр, агропромышленнэ комплексым ІэнатІэ мыинхэм зыщегъэужьыныр, Іэщ Іагъэм ныбжьыщІэхэр псэуп1экІэ кьыззэгъэпэщыныр.

Іэщ псэуальэщІэхэр ухуэным, щыІэхэр щІэрыщІэу зэгъэпэщащыным, егъэфІэкІуэным нэгъабэ сом мелуани 709-м щигъу хухэтхащ. Мыпыку хьарзынэ яІэрыпыкІ Прохладнэ районым щаухуэну кхъуэ комплексым, «Бахъсэн Бройлер» ОАО-м, «Велес-Агро» ООО-м, «Джатэ» мэкъумэщыщІэ-фермер хозяйствэм. Зи гугъу тІыс зэманым кьриубыдэу щІэрыщІэу зэрагъэпэщыжащ былым 4160-рэ щагъэшхэ-пугъэуальэ», - кьыжиІэщащ министрым.

Ерчэн Темболэт зэрыжиІамкІэ, Іэщ псэупкъыфІэхэр кьращэхун, псэуальэхэр техникэрэ ІэмэпсымэхэмкІэ кьызэрагъэпэщын папщІэ, сом мелуан 67-м пэкІуэ кредиту 8 кьыІахащ. Псори зэхэту Іэщышхьэу кьащэхуащ 6296-рэ. Абы щыщу 1502-р «Къэбэрдей-Балъкъэрым и агролизинг компание» ООО-м хуаІэ зэгурыІуэныгъэм ипкъ иткІэ зыІэрагъэхьащ. «Урысейм мэкъумэш Іыхьэ» ООО-м и щІыналъэ кьудамэм ІэнатІэ мыинхэм зезыгъэужьыну хуейхэм кредит 2833-мхуэзэу сом мелуан 653-рэ мин 887-рэ ягъуэтащ. Ар ипэ ита ильэсым кьрахьэлІам нэхърэ тонн мин 28-кІэ нэхъыбэщэ. Сэхуранэ тонн мин 18,4-рэ кьыщІалыкІащ, кІэртІофу тонн мин 205,4-рэ къатІыжащ, хадэхэкІыу тонн мин 293-рэ кьыщІачыжащ, пхъэщхьэмыщхьэу тонн мини 119,6-рэ кьыпачыжащ.

Бжьыхьэсэр зытращІа гектар мини 103-м щыщу мин 96,5-р ГъавапхъэкІам нэхърэ хухахащ, а лэжьыгъэр щагъэжьэжьам гектар мини 3,5-м щыгъэпщэрхэр халъхьащ. ШЫІэрысу гектар мини 177-рэ яваш, гектар 337-м жьыщІэхэр щыхасащ.

«АПК-м зегъэужьыкІ» лъэпкъ проект пэрытыр пхыгъэжьІыным теухуауэ Урысей Федерацэм Мэкъумэш хозяйствэмкІэ и министерствэмрэ Къэбэрдей-Балъкъэрым и Правительствэмрэ 2006 гъэм ГъатхэпэМ и 17-м зэращылІа зэгурыІуэныгъэр гъэзэщІа хьуащ. Нэгъабэ ди деж лыуэ тонн мин 56,2-рэ, гъэшу тонн 306,7-рэ кьыщалэжьащ, джэдыкІэу мелуани 135,5-рэ кьыщрахащ. А бжьыгъэхэр зэгурыІуэныгъэм кьыщыгъэлъагъуэхэм щІегъу.

Ищхьыпсу ди республикэм щызэрахъэ Іэщышхьэу мин222,5-рэ (абы щыщу мини 102,9-р жэмщ), мэлрэ бжэну мин 282,2-рэ, кхъуэуэ мин 29-рэ.

Лъэпкъ проект хэхар унэтІыныгъэщым тещІыхьауэ догъэзэщІэ. Апхуэдэщ Іэщ гъэхъуным хэкъуэзауэ елэжьныр, агропромышленнэ комплексым ІэнатІэ мыинхэм зыщегъэужьыныр, Іэщ Іагъэм ныбжьыщІэхэр псэуп1экІэ кьыззэгъэпэщыныр.

Іэщ псэуальэщІэхэр ухуэным, щыІэхэр щІэрыщІэу зэгъэпэщащыным, егъэфІэкІуэным нэгъабэ сом мелуани 709-м щигъу хухэтхащ. Мыпыку хьарзынэ яІэрыпыкІ Прохладнэ районым щаухуэну кхъуэ комплексым, «Бахъсэн Бройлер» ОАО-м, «Велес-Агро» ООО-м, «Джатэ» мэкъумэщыщІэ-фермер хозяйствэм. Зи гугъу тІыс зэманым кьриубыдэу щІэрыщІэу зэрагъэпэщыжащ былым 4160-рэ щагъэшхэ-пугъэуальэ», - кьыжиІэщащ министрым.

Ерчэн Темболэт зэрыжиІамкІэ, Іэщ псэупкъыфІэхэр

●ЗэІущІэкІэ

Къэбэрдей-Балъкъэрым Къэрал статистикэмкІэ и Іуэхущ-апІэм и коллегием и зэІущІэм щыІэхэхалъхьэжащ я нэгъабэрей лэжьыгъэр зыхуэдар, апхуэдэу дяпкІэ кьапэщыт кьалэнхэр щагъэбелджылащ.

ІэНАТІЭМ и унафэщІ Погребняк Людмилэ **и докладым къызэрыхигъэщамкІэ,** Іуэхущ-апІэм нэхъыщхьэ псомкІи ехьулІэныгъэ ирыпытагъуэр иЗу ягъуэтащ. Ар Къэбэрдей-Балъкъэрым и къэрал статистикэ хозяйствэ 2006 гъэм екІуэкІа Урысейпсо мэкъумэш къызэтхъыкІыкІ къриКІуахэр лъэныкъуэ псори къызэщІнубыдэу зэхэлъхьэжыныр. Ар тхьІэлъ 3 хьууэ кьыддэдхьІати, Урысейстатым и коллегием и зэІущІэ зыгубгъуэм кьыщытитхъуахащ.

2010 гъэм щІыхуэр Урысейм кьызэрыщыхатхьІыным зыхудогъэхьсыр. Абы теухуа зэІущІэ **КъБР-м и Парламентым щызэхэтащ, дыгъуасэм и 20-м республикэм и Правительствэм и зэхуэмдэ щыщІэтепсэльыхьащ. Кьащта унафэм щыгъэбелджылащ а Іуэхуер зэгъэщІылІа министерствэхэм, муниципальнэ районхэм я администрацэхэм я Іэтащхьэхэм я пащэрылъхэр.**

Адрей гъэхэм хуэдэу, отчет дисциплинэр къэІэтыныгъэм статистикэ хьыбархэр зэрызэхахьэ щыкІэр егъэфІэкІуэныгъэм гулытэ хэха яхуэтащ.

Мэкъумэш хозяйствэмрэ ерыскъыпхъэхэмкІэ министерствэм и Іэщ Іагъэлэжьр ди гугъэу илъэс псом делажьащ ди щІыхуэм, мэкъумэщыщІэ (фермер) хозяйствэм Іэщу зэрахуэм я бжьыгъэр тэмэму тхьыным, абы кІуэхуэу кьата отчетхэр зэкІэлъытыкІыуэным.

2007 гъэм кьрибудэу республикэм и Правительствэм хуеДлъэхьащ «Къэбэрдей-Балъкъэрым и социально-экономикэ щытыкІэр» яхьхуІэ докладэ 12, «КъБР-м и агропромышленнэ комплексыр» докладу 4, статистикэ тхылъэр бюллетеню 175-рэ, экспрессхьыбару 158-рэ. А лэжьыгъэм егупъуащ куейхэм щыщІэ кьудамэхэри», - кьыхуІащ Іуэхущ-апІэм.

Погребняк Людмилэ зэрыжиІамкІэ, хабзэ хьуауэ кьыдагъэкІ статистикэ тхылъхэм кьадэкІуэу, ирагъэшІэрэ щІэуэ ягъэхъущІащ. Апхуэдэщ «Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и фонд ихьыщІыхьхэр», «2000 - 2006 гъэхэм КъБР-м щІэныгъэ зэрыщрагъэгъуэтыр» жьхуитІыр, ягъэущІэхэр.

2002 гъэм щІыхуэр кьызэрыхатхьІыкІам кьрикІуахэр щІэхьлъхьажа тхылъу томи 7 кьыдагъэкІащ, Къэбэрдей-Балъкъэрым и Урысейм зэрыгуХьэрэ ильэс 450-рэ щрикъум ирихьэлІэу статистикэ сборник ягъэхьэзыращ.

«2007 гъэм къэтщтащ КъБР-м и Президентым и Администрацэм, Правительствэм, Парламентым, кьалэ округхэмрэ муниципальнэ районхэмрэ я Іэтащхьэхэм, министерствэхэм, ведомствэхэм зэгурыІуныгъэхэр я лъабжьэу дазэрыдлъэжьыну ЩІыпащІэ заказ. Абы иткІэ зэгурыІуныгъэу 50-м щІигъу зэтІыпльІащ.

Нэгъабэ къытращыта кьалэнхэм ящыщу УФ-м и Президентым и полномочиІ кІыкІэуэ ЮФО-м щыІэм и Аппаратымрэ Къэбэрдей-БалъкъэрымкІэ федерал инспектор иэхьащхьэмрэ статистикэ хьыбархэмкІэ кьызэрэпхьащІ.

Федерал инспектор иэхьащхьэм кьалэн кьызэрытщищІам ипкъ иткІэ, Къэбэрдей-Балъкъэрым и Къэрал статистикэ и Іуэхущ-апІэм и цІыхухэм - псэупІэ Іэпэмэмэрэ ІыхуІэ ІэпэкІ проект пэрытхэр ди республикэм зэрыщагъэщІэм теухуа хьыбархэр. Апхуэдэ лъэжьгъэу зэфІэгъэкІар мащІэкъыпм», - кьыхуІащ докладэ зыщІам.

2007 гъэм тхьилъ 292-рэ я кІэлъыплъныгъэм щІэтати, кІэрэ и пІалъэм яГъэзэщІащ, информацэ-статистикэ, ирэзыщІ Іуэхутхьэбзэу сом мелуани 2-рэ мини 151,5-рэ и уасэ ящІащ. Абы щыщу сом зы мелуанрэ мин 594,2-р властым и гъэзэщІакІуэ органхэм яхуоз. ПщІэкІэ ящІэ Іуэхутхьэбзэм кьыпэкІуэм щыщу федерал бюджетым хальхьэн хуеякІэ кьаапщытар щІигъу ягъэзэщІам.

«Мы гъэм щегъжьауэ ди лъжьыгъэр дунэтІынущ «Урысей Федерацэм официальнэу статистикэ учетыр зэрыщащІымрэ къэрал статистикэм и гъэсысыкІэмрэ я ІуэхуэкІэ» ирагъэбгъэдэкІ Къэбэрдей-Балъкъэрстатым и унафэщІым.

ИужькІэ абы кьызэуэсахэр хигъэзыгъэщ Урысейм Къэрал статистикэмкІэ и Іуэхущ-апІэм и коллегием и зэІущІэ зыубгъуам кьыщащта унафэмрэ ар гъэзэщІыным хуэунэтІауэ кьапэщыт кьалэнхэмрэ.

Щыізэхьыхьа Іуэхур зэпкърахьу зэІущІэм кьыщыпсэльащ Къэбэрдей-Балъкъэрстатым и унафэщІым и кьудэхэуэ Мэремкъуэ Исуф, Гъащтэ Аурикъ, Пастарнак Верэ, **Бахъсэн, Дзэлыкъуэ районхэм щыІэ кьудамэхэм я лІыкІуэхэр.** Кьуэшан Анатолэ, Бжэныкъэ Людмилэ сымэ.

Зэхэтам ящІыпащІ зы гъэсалъхьахэм ятехуэна унафэ.

Студентхэр къыхащэ

Арсланэ Алий, Къэрэшай-Щэрджэсым и къэрал университетым и студентхэм щыІэ хуитныгъэхэм икІи хэхьыныгъэхэр зэрекІуэкІым пщІа Іуэхуэгъэхэм я тІуагъуэ гъэжьагъэ нэхъыбэ гъэхьэзырыныжмкІэ Урысей Федерацэм и Центральнэ Хэхаку комиссэ нэхъыщхьэм 2007 гъэм жэпуэгъуэм и 27-м №48/400-5-р кьыщІащ Унафэр. А унафэм ипкъ иткІэ, республикэм и еджапІэ нэхъыщхьэхэм (юридическэ вузхэмрэ факультетхэмрэ, правовой кафедрэхэм) я студентхэм, аспирантхэм я деж 2007/2008 гъэ еджэгъуэм ирагъэкІыныщ хэхьыныгъэхэмкІэ щыІэ хуитныгъэхэм, хэхьныгъэхэр зэрекІуэкІым теухуа лэжьыгъэ нэхъыфІхэр гъэхъэзырын и лъэныкъуэкІэ.

КъБР-м и Хэхаку комиссэ сомэ 2008 гъэм щыщІэдзауэ 25-м щІа Унафэ №21/1-9-м ипкъ иткІэ, республикэ зэпэуэр кьызэрагъэпэщыну иКІи ирагъэкІуэкІыныщ, республикэм Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэр, еджапІэ нэхъыщхьэр хэту. ЕджапІэ нэхъыщхьэхэм (юридическэ, правовой учреждениятІыныгъэзиІэхэм) я студентхэмрэ аспирантхэмрэ я зэпэуэр егъэзыгъэкІыну еджапІэ нэхъыщхьэхэм я студентхэм я къащтащ. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и еджапІэ нэхъыщхьэхэм зэпэуэм хэбгъэхьэ къащтащ а хэхьныгъэхэр зэрекІуэкІ зэпэуэм ирагъэкІуэкІ. Зэпэуэм къаІэрыкІуэкІ, кьэрал властым и органхэм, щыІэпІэ самоуправленэм и органхэм хэхьныгъэ зэрепльыр кьыщыгъэсэбэпащ щыІэныгъэ уейщ. Зэпэуэм кьрикІуахэр кьызэрэпэщащІуэ комитетым зэхэлъхьэ 2008 гъэм накьыгъэм и 20-м нэсыху, нахуэу Іэ ялэткІэрэ.

А комитетым и зэІущІэм щатхэ протоколым ипкъ иткІэ, КъБР-м и Хэхаку комиссэм кьыщІэ текІуэхэм ахьшэ саугъэтэхэр ярет:

япэ саугъэту зы - сом 1500-рэ

етІуанэ саугъэту тІу, дэтхэнэри сом 1000 хьууэ

ещанэ саугъэту щы, дэтхэнэри сом 500 хьууэ.

КъБР-м и Хэхаку комиссэм и саугъэтхэр зэІущІэм щратыж а комиссэм хэтхэр, КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм, щІыхуэбэ зэрыщІэныгъэмкІэ и Іуэхущ-апІэм и кьудамэм и унафэщІыр.

«ХэхьныгъэхэмкІэ щыІэ хуитныгъэхэм икІи хэхьныгъэхэр зэрекІуэкІым пщІа Іуэхуэгъэхэм я тІуагъуэ гъэжьагъэ нэхъыбэ гъэхьэзырыныжмкІэ Урысей Федерацэм и Центральнэ Хэхаку комиссэ нэхъыщхьэм 2007 гъэм жэпуэгъуэм и 27-м №48/400-5-р кьыщІащ Унафэр. А унафэм ипкъ иткІэ, республикэм и еджапІэ нэхъыщхьэхэм (юридическэ вузхэмрэ факультетхэмрэ, правовой кафедрэхэм) я студентхэм, аспирантхэм я деж 2007/2008 гъэ еджэгъуэм ирагъэкІыныщ хэхьныгъэхэмкІэ щыІэ хуитныгъэхэм, хэхьныгъэхэр зэрекІуэкІым теухуа лэжьыгъэ нэхъыфІхэр гъэхьэзырын и лъэныкъуэкІэ.

КъБР-м и Хэхаку комиссэ сомэ 2008 гъэм щыщІэдзауэ 25-м щІа Унафэ №21/1-9-м ипкъ иткІэ, республикэ зэпэуэр кьызэрагъэпэщыну иКІи ирагъэкІуэкІыныщ, республикэм Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэр, еджапІэ нэхъыщхьэр хэту. ЕджапІэ нэхъыщхьэхэм (юридическэ, правовой учреждениятІыныгъэзиІэхэм) я студентхэмрэ аспирантхэмрэ я зэпэуэр егъэзыгъэкІыну еджапІэ нэхъыщхьэхэм я студентхэм я къащтащ. Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэм и еджапІэ нэхъыщхьэхэм зэпэуэм хэбгъэхьэ къащтащ а хэхьныгъэхэр зэрекІуэкІ зэпэуэм щІагъэкІ. Зэпэуэм къаІэрыкІуэкІ, кьэрал властым и органхэм, щыІэпІэ самоуправленэм и органхэм хэхьныгъэ зэрепльыр кьыщыгъэсэбэпащ щыІэныгъэ уейщ. Зэпэуэм кьрикІуахэр кьызэрэпэщащІуэ комитетым зэхэлъхьэ 2008 гъэм накьыгъэм и 20-м нэсыху, нахуэу Іэ ялэткІэрэ.

А комитетым и зэІущІэм щатхэ протоколым ипкъ иткІэ, КъБР-м и Хэхаку комиссэм кьыщІэ текІуэхэм ахьшэ саугъэтэхэр ярет:

япэ саугъэту зы - сом 1500-рэ

етІуанэ саугъэту тІу, дэтхэнэри сом 1000 хьууэ

ещанэ саугъэту щы, дэтхэнэри сом 500 хьууэ.

КъБР-м и Хэхаку комиссэм и саугъэтхэр зэІущІэм щратыж а комиссэм хэтхэр, КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм, щІыхуэбэ зэрыщІэныгъэмкІэ и Іуэхущ-апІэм и кьудамэм и унафэщІыр.

КІаКІэ А. А. - КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм кьрыт щІэныгъэмкІэ и кьудамэм и унафэщІыр.

Тапэ Р.В. - Налшык къалэ округым и администрацэм и Іэтащхьэм и кьудэхэу, КъБР-м и Хэхаку комиссэм хэтыр.

ХьэщІикІу А.Щ. - Урысейм и МВД-м и Краснодар университетым и Налшык кьудамэм и юридическэ факультетым и егъэджакІуэ нэхъыщхьэ.

Шэджыхьэлэ Ю.А. - Къэбэрдей-Балъкъэр къэрал мэкъумэш академием предприятэхэр механизацэ

[illegible]

«Хэхьныгъэхэр - сабийхэм я нэкІэ»

Апхуэдэ фІэщыгъэщІэ иІэу сабийхэм ящІ суратхэмкІэ республикэ зэпэуэ егъэкІуэкІыным теухуауэ зэгъэсу унафэ кьащтащ КъБР-м и Хэхаку комиссэм, КъБР-м Щэнхабзэмрэ хьыбарегъащІэ ІэнатІэхэмкІэ и министерствэм, КъБР-м и СуртэщІхэм я союзым. Абыкъ я мурадыр Урысейм щыізэкІуэ хэхьныгъэхэр зыкуэдэм цІыкІуэхэр щыгъащІ, цІыхубзм и гъащІэм политикэ Іуэхугъуэ мыхьэнэшхэ щызыІэхэм ахэр жыдкэру хэту гъэсэныгъэ.

А унафэм ипкъ иткІэ, «Хэхьныгъэхэр - сабийхэм я нэкІэ» гъэлъэгъуэныгъэ кьызэрагъэпэщынущ цІыкІуэхэм я Іэдакъэщ Іэкі суратхэр щагъэльагъуэн икІи текІуэхэм сауГъэтхэр щратын щхьэкІэ. Зэпэуэр 2008 гъэм и щышыла - мэкъуаугъуэ мазэхэм кьриубыдэу лъэхъэнитІу зэпыудэуэ ирагъэкІуэкІынущ. Абы кърикІуахэр зэхилъхьэжьин икІи текІуэхэр игъэнэІуэн щхьэкІэ кьызэрэпэщащІуэ комитет кьащтащ.

Зэпэуэр лъэхъэнитІу ирагъэкІынущ. Ящэ лъэхъэнэм зэпэуэм хэтхэм я гъжьыгъэхэр 2008 гъэм накьыгъэ мазэм и 1 пщІондэ дэтхэнэ муниципальнэ районми, кьалэ округми щыналъэ хэхаку комиссэм и лІыкІуэхэу, щэнхабзэмрэ я лІыкІуэхэу щыщІэ 3-5 зыІут, зэпэуэр кьызэрэпэщащ комиссэм и пащьхэм иралъхэ. Комиссэм лэжьыгъэ нэхъыфІхэр кьыхэкІи, 2008 гъэм накьыгъэ мазэм и 15-м нэхъ кІасэ мыхьэу, КъБР-м и Хэхаку комиссэм ирет мыпхуэдэ адресымкІэ: Налшык къ., Лениным и уэрам, 27, КъБР-м и Правительствэм и Унэ.

ТекІуэхэр ирагъэпэжэн щхьэкІэ ящэ саугъэту тІу, дэтхэнэри сом 1500-рэ, етІуанэ саугъэту тІу, дэтхэнэри сом 1000, ещанэ саугъэту плІы, дэтхэнэри сом 500 хьууэ ягъуэн.

Сабийхэм ящІа суратхэмкІэ республикэ зэпэуэр езыгъэкІуэкІыну кьызэрэпэщащІуэ комитетым хагъэхьащ мы къэкІуэнухэр:

Тупикин А.Н. - КъБР-м и Хэхаку комиссэм и унафэщІыр (комитетым и унафэщІыр)

Маргъуф А.Хь. - КъБР-м и СуртэщІхэм я союзым и унафэщІыр (комитетым и унафэщІым и кьудэхэу)

Атмурзаевы И.А. - КъБР-м и Хэхаку комиссэм и секретарыр (комитетым и секретарыр)

Джэш В.М. - КъБР-м и Хэхаку комиссэм и унафэщІым и кьудэхэр

Карчаевы А.Хь. - КъБР-м щэнхабзэмрэ хьыбарегъащІэ ІэнатІэхэмкІэ и министерствэм и кьудэхэр

Сундыкъ Н.С. - КъБР-м и СуртэщІхэм я союзым зэуал зыхь и секретарыр

Зэхъуэхъу В.Л - Налшык дэт сабий художественнэ школым и унафэщІыр

Мэлбахьэу А.М. - КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм курыт щІэныгъэмкІэ и кьудамэм и унафэщІыр

Къалмыкъ К.А. - сабийхэмрэ ныбжьыщІэхэмрэ я творчествэмкІэ Республикэ унэм и унафэщІыр

Класс нэхъыжьхэм я еджакІуэхэм папщІэ

КъБР-м и Хэхаку комиссэмрэ КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэмрэ 2008 гъэм щышылэм и 25-м зэгъусэу унафэ кьащтащ иджырей жылагъуэм хэхьныгъэхэр зэрыщрагъэкІыным теухуауэ зэпэуэ ирагъэкІуэкІ. Зэпэуэм ящІ пІэхэм я класс нэхъыжьхэм щІэсхэм сочиненэ нэхъыфІ тхынымкІэ я республикэ зэпэуэ егъэкІуэкІыным и лъэныкъуэкІэ.

Класс нэхъыжьхэм я республикэ зэпэуэр зэрырагъэкІуэкІыжыну папщІэ, а зэпэуэм кьрикІуахэр зэхэзылъхьэжыну Іуэхугъуэхэр кьащтащ. Зэпэуэм кьагъэхьа сочиненэ нэхъыфІхэр тхылъ щхьэхуэу кьыдагъэкІынущ.

Курыт еджапІэхэм я класс нэхъыжьхэм щІэсхэм я зэпэуэр КъБР-м и Хэхаку комиссэм 2008 гъэм и щышылэ - накьыгъэ мазэхэм ирегъэкІыкІ республикэм Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм и гъусэу. А зэпэуэр лъэхъэнитІу екІуэкІынущ. Ящэ лъэхъэнэм кьриубыдэу еджапІэхэм я сочиненэхэр 2008 гъэм накьыгъэм и 10-м нэхъ кІасэ мыхьэу районым, кьалэ комиссэхэм Іэрагъэхьэ. Зэпэуэм кьагъэхьа лэжьыгъэ нэхъыфІхэр а комиссэхэм кьыхахри, зэпэуэр егъэкІуэкІынымкІэ кьызэрэпэщащІуэ комитетым Іэрагъэхьэ мыпхуэдэ адресымкІэ: Налшык къ., КъБР-м и Правительствэм и Унэ, КъБР-м и Хэхаку комиссэм.

Дэтхэнэ еджапІэкІуэм и сочиненэ зэпеуэр щІрагъэкІуэкІ Іуэхугъуэм теухуауэ, щІэт тетрадь напэкІуэцІипщІым щІимыгъуэу, къэрал властым и органхэм, щыІэпІэ самоуправленэм и органхэм хэхьныгъэ зэрепльыр кьыщыгъэсэбэпащ щыІэныгъэ уейщ. Зэпэуэм кьрикІуахэр кьызэрэпэщащІуэ комитетым зэхэлъхьэ 2008 гъэм накьыгъэм и 20-м нэсыху, нахуэу Іэ ялэткІэрэ.

А комитетым и зэІущІэм щатхэ протоколым ипкъ иткІэ, КъБР-м и Хэхаку комиссэм кьыщІэ текІуэхэм ахьшэ саугъэтэхэр ярет:

япэ саугъэту зы - сом 1500-рэ

етІуанэ саугъэту тІу, дэтхэнэри сом 1000 хьууэ

ещанэ саугъэту щы, дэтхэнэри сом 500 хьууэ.

КъБР-м и Хэхаку комиссэм и саугъэтхэр зэІущІэм щратыж а комиссэм хэтхэр, КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм, щІыхуэбэ зэрыщІэныгъэмкІэ и Іуэхущ-апІэм и кьудамэм и унафэщІыр.

Тупикин А. Н. - КъБР-м и Хэхаку комиссэм и унафэщІыр *(комитетым и унафэщІыр)*

Джэш В. М. - КъБР-м и Хэхаку комиссэм и унафэщІым и кьудэхэр *(комитетым и унафэщІым и кьудэхэр)*

Дорохинэ Л. А. - КъБР-м Егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ и министерствэм и кьудэхэр

Атмурзаевэ И. А. - КъБР-м и Хэхаку комиссэм и секретарыр

Мэшыкъуэ Ж. М. - КъБР-м и Хэхаку комиссэм х

Экономикэ Политикэ

Махуэку

Кавказ Ищхъэрэ Жылагъуэ Іуэху

● УщІэхэмрэ жэуапхэмрэ

Сыт си къуэрылъхухэр щІызамыгъэлъагъур?

Си щыпхъур экскурсие зэкІэІуэм, автобусыр ебгъунльэкІри, дэхлащ, и тхыІэрэ къутащ. Мазихкіэ сымаджэщым щІэрыащ, дяпэкІи ильэс пшІы ІуэхущІэ лэжьэфынукъым. Турист ав тобускІэ кьрашэкІэ эр страховать ящІрэ?

Ялэ щыкІэ турист фирмэм и унафэщІым ыкъуэсыгъэ. Абы страховой компанием укІуэн хуейуэ кьыбжИэмэ, ари гъэзащІэ. Кьимыдзкіэ, кьэхъуэ псори тхыгъэу епхьэлІэн хуейщ потребителхэм я хуитныыгъэмрэ я сэбэп зыхэльхэмрэ телажьэ федеральнэ Іуэхущ1апІэм. Абыи укъыщызэтмыуІэу, «Об основах туристической деятельности в РФ» законыр щІэзэкъуэн кьэпщІу, ныуанщатэрэ зыбгъэзэрэльм ебгъэзэнщынык хэунчу ц1ахуэу, хущхъу э, ерыскы уасэу фэбкъ зыгъуэтам игъэкІуэдьын хуей хъуахэр, «моральный ущерб» жыхуаІэрэ хэльыжу.

Ставрополь крайм щыпсэуэхэм ди ерыскыпльхъэхэм йоду хэльыр машІэу жаІэ дохутырхэм. Чэнджэщуи кьыдат тенджызым кьыхэха ерыскыпльхъэхэр нэхъыбрэ ди Іэнэм кьытетльхьэн хуейуэ. Си гуапэу згъэзэщІэнут апхуэдэ чэнджэщыр, мылькуКІэ хуэщІауэ сыпсэуэу щытамэ, Нэгъуэщі ерыскыпльхъэр щымыІэу пІэрэ, ЙО д хэльу, я уасэ хэри «мыдзакъуэ»?

Зиновьевэ Еленэ, *Ставрополь.*

Роспотребнадзорым и Управленэу крайм щыІэм и унафэщІым и кІуэдзэ Балабан Ольгэ жеІэ:

- Щэ заводкэм щагъэхьэзэн ерыскыпльхъэхэм йоду хэльыр машІэу жаІэ дохутырхэм. Чэнджэщуи кьыдат тенджызым кьыхэха ерыскыпльхъэхэр нэхъыбрэ ди Іэнэм кьытетльхьэн хуейуэ. Си гуапэу згъэзэщІэнут апхуэдэ чэнджэщыр, мылькуКІэ хуэщІауэ сыпсэуэу щытамэ, Нэгъуэщі ерыскыпльхъэр щымыІэу пІэрэ, ЙО д хэльу, я уасэ хэри «мыдзакъуэ»?

Ставрополь крайм щыпсэуэхэм ди ерыскыпльхъэхэм йоду хэльыр машІэу жаІэ дохутырхэм. Чэнджэщуи кьыдат тенджызым кьыхэха ерыскыпльхъэхэр нэхъыбрэ ди Іэнэм кьытетльхьэн хуейуэ. Си гуапэу згъэзэщІэнут апхуэдэ чэнджэщыр, мылькуКІэ хуэщІауэ сыпсэуэу щытамэ, Нэгъуэщі ерыскыпльхъэр щымыІэу пІэрэ, ЙО д хэльу, я уасэ хэри «мыдзакъуэ»?

Зиновьевэ Еленэ, *Ставрополь.*

Роспотребнадзорым и Управленэу крайм щыІэм и унафэщІым и кІуэдзэ Балабан Ольгэ жеІэ:

- Щэ заводкэм щагъэхьэзэн ерыскыпльхъэхэм йоду хэльыр машІэу хэльхьэ. Ауэ ерыскыпльхъэхэр щыгъуэ, ІэшІэгъэнэ, ІэшІэгъэнэ, ІэшІэгъэн

КЪАРДЭНГЪУЩІ Зырамыку

Жанхъуэтхьэблэ хъыбархэр

Зэхэсыжахэмрэ си нэгу щІэкІахэмрэ

(КІэухыр. Пэщідэдзэр №№38-43-хэм итщ).

* * *

ФЫЩІЭТІуТі сотнэ командиру граждан зауэм хэтащ. Зэгуэрым Городокыжым (ЛУГ-м) и залышхуэм КъалмыкІым дзэуахэр щызэхуищэсахуэ яхэпсэлъахьыр т. ТІуТІэ ипэ дыдэм деж щыст.

- Уэ сыт, ТІуТІэ, лІыгъэ пэлъ Граждан зауэм уэ?тащ, зыри щыжумыІэр? - жиІащ КъалмыкІым.

ТІуТІэ джэдыгу хужь зэфІэтхъа щыгъыу трибунэм кьытеувэри:

- КъалмыкІ БетІал, граждан зауэм щыгъуэ «зауэ» жыпІэмэ, псэемыблэжкъ сызэуащ, ар зэфІэкІри, «фыщажьэ!» жыпІэм, - сылажьэуэ мыращ къэзлэжьащ, - жиІэщ, и джэдыгур зэІуихри, - джанэ щІагъэІэль кьудей щыгъэІэкьым, - мыращ уи революцэм кьыхэсхар! - жиІащ.

- Уэрэ уэщ, ТІуТІэ. Уэ уи пщІэр бгъуэтыжьину узогъэгугъэ! - жиІэри къуажэм ІэкІэпсэльащ: - ТІуТІэ уэ хуэфащІ иІэщыпІэжэ, жэм кьыхуэрщэжу.

Езым ТІуТІэр екІуу зэщІигъэхуэпыкІри къуажэм къриГъэшэжауэ щытащ.

Совет властыр къэуба нэужь, ягъ дыдэу кьуажэ совет ым и председателу щытар Пщыбий Суфэщ. Абы цІэ лейуэ фащІауэ зэреджэр «Хьэндырку альэт». Коммунист партым и ягъ секретару щытар Бозий ХьэтІутІт, цІэ лейуэ зэреджэр «Хьэхъуит». 1942 гъэм и бжьыхьэу нэмыцІэ зэрыпхъуакІуэхэр къуажэм къыщыдыхьэм щыгъуэ, колхоз хакІуэм тесу дэжри, лІыри щыри кІуэдащ.

* * *

Лисэ Сэхьид жаІэ щхьэкІэ, абыхэ я унэцІэр ГъэзэпонкъуэТ. Иджыпсту сльагъу хуэдэу сощІэж Сэхьид, джэдыгу хужь зэфІэтхъа щылэлу щыгъэ къуажэкъ кьиІкІуу дэ тт

Абы кьуиущ щІащ: Тэркъан, Темыркъан, �Іэкъуэмэн. И къуэхэр балигъыпІэ нуиа пэтми, апхэдизкІэ тхьэмыщкІэхэти, гъэшІэщэжьнышэу дзэтт.

Нэхъыжь Тэркъанымэ и къэшэгъуэ блэкІыри, гъэнэгъуэр зэхъыхэри, фыз кьыхуэщэну джылахьстэней хьыджэбз гуэрым хулъыхъуащ. Апхуэдэу кьэхьурт - игъащІэм имылъэгъуа хьыджэбзыр кьыхуащІу е имылъэтъуа, имылІыжу щІалэм хуащІу.

- Ди пхъур зэттынчэр зыхуэІэдэм деплъынщ! - жаІэри, джылахьстэней щІалэ зытІущ къэІуащ.

- ЩІалахьстэнейкэр къокІуэ, Сэхьид, - жари ГъунэгъуэхэР Сэхьидым деж щІэльадащ. Сэхьидым уналпІэ къэкІуауэ кьытеуахэр нэгъуэщІ яригъэльэгъун дэнэ къэна, и къуэ къэзыщнуэр гъунэщэжьнышэу щІэсти, щІэжу зигъэпщкІуну пщІантІэм къыдыхьахэм Іэмал кърамыту, унэжь щІыкІым щІаубыда щыхъум, Сэхьидыр гуэвэжи, - ЩІэпцхьэ, нэсыпшэжь, гъэзэпыпІэ щІагъым, - жиІэри ягъэпщкІуащ. Джылахьстэней нэс къикІыу унаплъэ къэкІуахэр кьыщІыхьащ.

Унэм хъэпшыпи, унэтъащІи щІэльтэкъым. КъэкІуахэм ар я жагъуэ хъуащ. «ЩымыхьужкІи ди малъхьэ хъунур ззэгъэльагъунщ» жыхуаІэу:

- Ди малъхьэ хъунур тлъэгъуамэ арат! - жаІащ.

- Ар сытми ядмы хуэдэм дэс? Кьурш ажэтн, кьурш бжэнти, жери нэхумыщу кьыщІыльэтри, фэхум ихьжьауэ мэщакІуу! - жи Сэхьид.

«Кьулейсызми, апхуэдэм дипхъу хуэгъэпсэуну кьыщІэкІынщ», - жаІащ унаплъэ къэкІуахэм ягукъ.

- Хъунщ, мыпхуэдэ махуэм фызышэр нэвгъакІуу! - жаІэри, пІалъэ кьратри кІуэжакъэщ. ПІалъэр кьыщысхьм, хьэблэр зэкъыхэри, Тэркъаным гъунэшэдж щІатІэгъащ, фызри кьыхуаащ.

* * *

Зэгуэрым жанхъуэтхъэблэдзэсхэм чий щыІэуэ Кьурей губгъуэшхуэм адэжь ис урыс станицэхэм гуэдзкІэ ирахъуэжьну яшэрт. Сэхьидрэ абыхэм яэ ту чий гулъэ ишэрт. И кьуэ нэхъыщІэ цыкІури здишэрт. Кьурей губгъуэшхуэм нэху кьъщІекІын хуей хъуахэщ. ЩІыІэт. Джанэ кІэщІыкъ тІэкІу фІэкІа щыгъэтхъэщ, «уэрыр-рыр мыгъуэ» жиІэу и дзэр зэтеуэу щІыІэм ису хуежьащ Темыркъан.

- ЩІыІэ мыгъуэм уисрэ, Темыркъан? - еупщІащ Сэхьид.

- Сес мыгъуэ, тэтэ! - жиІащ щІалэ цыкІум. Сэхьидым и къуэм вытІощыщІэр трильхъащ.

- Иджыри уисрэ?

- Сес.

КІапсэшхэр трипІащ.

- Иджыри уисрэ?

- Сес мыгъуэ.

Дамэкъуэ шыхьар трильхъащ.

- Иджыри уисрэ?

- А, сес мыгъуэ, тэтэ! - щыжиІэм, вычыгр трильхъащ.

- Мы къомыр птепІауэ уисын хуейкъым, си щІалэ!

- Сес мыгъуэ! - щыжиІэм, вычыгр кьыщІэкри, абыкІэ и къуэм еуэу щІидзащ. ВычыгчымкІэ фІыуэ зэпилъэщІыхьауэ,...

- Иджыри уисрэ? - жиІэу щеупщІым:

- Хьэуэ, иджы сисыжкъым, укьыдзмыуэ мыгъуэ! - жиІащ Темыркъан щІыкІу.

А псальэхэр ди къуажэдзэсхэм кьахуэнауэ къудрэ жаІэжу щытащ.

* * *

Сэхьид дед Щукарь ещхьыркъабзэт Щоловоким дед Щукарь и образыр щитхьм, Сэхьидым кьытритхыкІа фІэкІа пщІэнтэжьым - и къэпкІи и тепльэкІи, а тІур зэуэ зэщхьти.

Гъатхэу, уэсыр текІыж у хуежьауэ, Сэхьид и мэкъу пІпхъуэр иублэн хуей щыхьум, мэкър кьрадзыхьну и кьуэхэр пІпхъуэм дригъэкІуэяц.

Сэхьид и мэкъу пІпхъуэр ягъэфэну, щІалэ бзаджэ зГуэрхэм мывэшхуэ дралъэфейри тралъхьауэ кьыщІэкІащ. Сэхьид и кьуэхэм ар щалъагъум:

- Уэрэ, ди адэ, мыбы тепІ мывэжьым и инагъыр елъэр?! - жаІэри, пІпхъуэм кьеІихеахэщ.

- А делэхэ, Іэмбатэм хэльу дэ3дзеягъэнщ сымыщІэу, кьведзэыхьхь! - жиІащ Сэхьид.

* * *

Сэхьид зэгуэрым тыкуэным къэкІуащ. Тыкуэнт етыр ТІэрэш Шупагуэт, тушыІэрэйт.

- Фэтыдджэн унІэ, Шупагуэ? - еупщІащ Сэхьид.

- Фэтыдджэн сиІэкъым, Сэхьид, керосин фІэкІа, - жиІащ Шупагуэ гушыІэри.

- Фэтыдджэн уимыІэмэ, керосин сыту сщІын, уэлэхи, ауэ кьыІэптами сыхуэмеи! - жиІэу щыщІэкІыжьым.

- ЩІэмыкІыж, Сэхьид, сщІагъпщэжат; зэр щхькІэ ТІэкІу кьэзгъэнаэу сиІэщ! - жиІэри ирищащ.

- Нахуэу уугъурлащ, Шупагуэ, си псэм ищІэрт уэ сэ кьызэрысучэзбгъэнэнуг! - жиІэри Сэхьид щхькІыжащ.

* * *

Шупагуэ гушыІэрей деж хьыджэбз цІыкІу кьыщІохьэри:

- Нанэ сыкьигъэкІуащ «содэ», - жери.

- Нанэ идэмэ, сэри содэ, тІасэ! Араш уи анэм жепІэжьнур, - жиІэри хьыджэбз цІыкІур щІигъэкІыжащ.

- ТІэрэш Шупагуэ, Къэрэгъуэ Темыркъан, Къущхьэ Хьэзешэ сымэ зэныбжьэгъэшхуу зэ ж3, зэеофэнуг Темыркъанрэ Хьэзешэрэ зэг ушыІэгъут, ауан зэрыщІыр т. Темыркъан и адэр, и башым мыжурэ фІэлъу уэрамымкІэ щрикІуэм, зыгуэрым и пщІантІэм адакъэ хъыжьэ гуэр дэту ильагъурэ, бжьыбыр я зэхуакуу адакъэм. Темыркъан и адэмрэ зэзэуащ. Мыжургъэ дигъэжурэ адакъэм епыджыт, адакъэри имыкІу эту кьезаурэт. Хьэзешэм ар Темыркъаным иригъэунрэ, ау ан ищІыт.

Зэгуэрым Хьэзешэ и адэр у эрамым ирикІуэу, къаз гуПым къажэжа къаязыхур и пщэр шияуэ, кьыщыкІэлъыжэм «кьызодзакъэ!» жиІэри кьамэр кьрипхъуэтри, кьаЗыпщэр пиупщащ. Темыркъаным ар Хьэзешэм ирихъуэнырт. Дэтхэнэрат а тІум нэ хъ лІыхъужьыр?

КОЛХОЗЫР ЩІЫЗЭХЫХЬЭМ

Си кьуэш Мурид ПсыгуэнсУм я парт секрепарт. «Кьуркинксым суэтащІэхэм ящІауэ сурэтышъ уэхэр кьихьыпт.

Си анэ КІакІу муслымэныщхьэт. Абы и нэмэз уахъ ты блигъэкІауэ зыльэгъуа щыІэтэкъым.

- Нэмэз щысщІ унэм мы уи суРэтхэр кьыщыфІумыдзэ, уи лэгъунэм щыІэрдзэж. Ахэр ди унэм кьыуимыхьыхьхэми нэхъыфІщ, - жиІэр т.

«Колхоз ящІынущ, щыхуэхэр зэгуагъэхьэнуГэ, ууей-сьсей щымыІэу, мыІьлкІр зэхуэдэхъунущ», - жаІэу кьрахьэкІыРт. Ар дэнэ кьэна, врагхэмрэ кулакхэмрэ псальэ ткІыбжьхэр зэрауТыпщыРт. «ШхьІэнышхуэ ящІынУрэ, абы и щІагъым псори щьжЕнуэ, уи фыз-си фызы щымыІэу, а шхьІэнымк и щІагъым псори щІэзЫунущ. А шхьІэнкр трактОрэрЫ псомк ьыгтралъафэ у, пщэдджыжькІэ тралъэфыжу щытынущ», - жаІэурэ щІыхуэкр ягъэшынщ т.

Ар анэр нэмэзІыкъым щытетІысхьэкІи кьыщІытекІыжкІи Тхъэ елъэІурт:

- Я Аллахъ, мы колхоз жьхуаІэр сумыгъэлъагъу! - жиІэурэ.

И лъэІур Тхъэм кьыхуищІащ: 1929 гъэм и щымахуэм си анэр дунейм ехьажащ. 1930 гъэм и ГъатхэМ колхозыр зэгуагъэхьащ. Ар щІыхуэм я дежкІэ куэду ІуэхуГуэ хьэлъэу кьыщІэкІащ. Колхозыр ямыдэу зыкьомкІи зыкьрагъІащ. Бахьсэн лъэныкъэкІэ Чэртэ Исмел хьэрГэщыІуГэ кьыщІэнтри, и ныбжьэгъуэр и гъусэу кьуршым ихьжат.

ПсыгуэнсУм, Зэрэгъыжьым, Жэмтхьэлэмрэ ящІащ зыкьом, хэтт Іэщэ ябыгъащ, хэтт гъуэмылэ фІэкІа имыІэУ, Зэрэгъыжьмрэ Жэмтхьэлэмрэ я жэмышІыкьэжащ.

Ищхьэпсту хуэдэу сощІэж, пІы папщэжар ящІэкъуагъащ, хэтт фоч, хэтт пулемет яІэ. ГъыуКрасноармеец куэд кьыдэкІуейри, щІыхуэр зыщІыхьа мэзым кІуащ. Мэзым пулеметкІэ щІэуэу зэрыщІадзэу, я Іэр Іэтауэ кьыщІэжьажауэ щытащ ахэр. Жэмтхьэлэмрэ Зэрэгъыжьмрэ ящІащ зыкьом яІэщІэкІыуРэ я кьуажэхэм дэльэдзжащ, яІэщІэмкІыфаКушыкуурэ, ящхэр яІыгъуу.

ПщэфІапІэм кьыщІэкІыкІырт Іуащ тІасэ и гъуэг макьымрэ бгэ макьымрэ.

- Ялыхь, дэ ди Іхьэу дыкьэзыгъэщІа, мы джылаСкІэ кьэуэжауэ сыгъэльагъу! - жиІэурэ гъэгырт. «Влас» хужьІэртэкъымк, «джылас» жиІэрт. Абыхэм я ужьым иту, етІуанэ махуэм адрейхэм ящхэри явхэри яхуащ. Зэрыгъэжьну я пхъэщІэхэри, кьитхъэхри, гухэри ящэри дагъэуващ. Апхуэдэу зэхьхьауэ щытащ колхозыр.

«УМЫПАПШЭ, ТІКІАМ!» - ЖАЭРТ

ДИ ГъУНэГъУ Дол ТІкІам Граждан зауэм щыгъуэ Назир и дзэм хэту тІэкІурэ зэуэт. И адэ Уэрыши, езы ТІкІамм Совет властыр кьыщІыуам щыгъуэ ягъэу абы еввэлІахэм ящыщт, Ауэ Совет властым иригъэкІыжкІ политинюр иГу иримыхьу, и бий хьужат. Колхозэ ящхуэну зыпхьжакьыкІыу щыщІадзам, ар зымыдэ Чэртэ Исмел и хьыбар щэхуу зэрахьэх эрт.

ТІкІамар зы пщыхьэщхьэ къэмынэу си адэ кьуэш Нухъ деж кІуэурэ хьыбару зэхихар хуиІуатэрт. Чэртым и шуудзэр кУэд дэмыкІыу кьакІуу, Совет властыр икьутэну жиІэрт. Сэ сыщыкІуу, си адэ кьуэшым и кьуэ Щыхьым сыдэджэгу абыхэ я унэм сыщыщІэсым деж, ТІкІам накІуэурэ си адэ кьуэшым хуиІуатэ хьыбархэм сыщІэдзэрт, ауэ зыри кьызгурыІуэртэкъым.

ТІкІам и щІапэр Хьэжпагуэт, ауэ абыкІэ зыри емыджэу, псори зэреджэр ТІкІамт. Ар пащІэхьэу зытет лІы гъум кІэщІт, лІы пхъашт. Шитт - зыр пщэтъуэпІуу, адрейр кьаРуэ - иІэтт, тІури икІи шыпушт, икІи уанэшт. И щІым ныкъуэлЬаХъэ ирилъхьэрт, шэсырт, кьамышымкІэ фІыуэ хэуэрти, шым лъэмыкІыу кІу эр хуабжь иригъэщІырт. И шитІри ауэдэу игъэсати, шэджмэ, кІуэр хуабжьу кьажьхьэр т.

ТкІам фыз кьыщишам (Бекъалдыкъэ япхьу Хьэбичэ) щауапІэ эдэжкъэжауэ щытар си адэ кьуэш нэхъыщІэ Тут деж. ар хуабжьу игъэбларгъэт.

ДэнэкІэ хьэгъуэлІыгъуэ, ефэ-ешхэ кьыщІхьуами, кІуэрт, уэрэд кУэд ищІэр ти, жиІэн фІэфІт.

Зы бжьыхь фІэкІа дяку дэмыту дыхьэбгъэдэст. Сэ абы фЫы дыдэу сыкьилъагъурт.

Арати, ТІкІам ящІщт колхозым хьыхьэн зымыдзажэм.

Си кьуэш Мурид партком-ти, шэджагъуэм шхэну кьыщыхьэжауэ ТкІамыр кьриджащ. - ТкІам, дэ игъащІэ лъандзрэ дызэбгъэдэсщ, зэкъуэшым хуэдэу, ди ерыскьыр зэІуРЫлЬу дызэдопсэу. Си жагъуэ м эхъу, цІыхУ псомИ ящІэр ядэпшІэну уэрыкуэмейр. Сыт колхозым ущІыхьмыхьэр? - жиІащ.

- Колхозым дэрэ дызэзэгъынукъым, Мурид. Сэ сылэжьэнущ, адрейхэм зыщІрагъэхьынущ, сэ ар схуэщІынчыкъым! - жиІащ ТкІам.

- Хьэуэ, колхозым учетчик иІэнущ, щхьэк кьыпІэжьар ятхьу. Гъэм и кІэм деж щхьэк кьыпІэжьар ирагъыжнущ, - жиІащ мыдрейм.

- Хьэуэ, Мурид, сыхьыМыгъэзыхь, ярэ щІыкІэ сепльнищ адыс хьыхьахэр зэрыпІ-сэум, итІанэ сэри сыхьыхэнщ, - жиІащ ТкІам.

- Хъунщ, пльагъунщ колхозхэтхэр фІыуэ зэпсыгъуэр. Дэ трактор дИЗщ, гуэдзыІуэ машинэ дИЗщ. Уэ уи шитІыкІэ увэфынучкъм, уи закъуэ гугъу уехьынщ, - жиІащ щхьэкІэ, ТкІамым имыдзэу щІэкІыжащ.

Жэщ гуэрым, ТІкІамыр гъуэльыльжауэ эдыхэлъым, Кьэзаниф Іэмбрэзэрэ яхэту и ныбжьэгъу зытІущ зэрегъэфауэ блэкІыжхэрти, «ТІкІам, ТкІам!» - жаІэурэ джахэщ. «СагъэтІысыну къэкІуащ!» - жиІэщ, джанэ пщІанэу кьыщІэжри, ТкІам нартыху хадзэм яжэу щыху хэсауэ щытащ. Пщэдджыжьым, епІэщІэкІыу шхэщ, кІуэри, колхозым хьІхьауэ щытащ ари.

Ауэ, хьыхьа щхьэкІэ, абы колхозыр ильагъу хьуртэкъым.

Бригадэм лажьэу щыхэтми, ефэ гуп щаэсми, цИзакъуэми, «колхоз» жаІамэ, ТкІамыр ину папщэрт. Ар зэхэсыхь псоми, - «У мыпапщэ, ТкІам!» жаІэрт. Ар псэльафэу я кьухэнаеуэ щытащ.

Дол ТкІам Хэку зауэшхуэм и пэкІэ дунейм ехьжащ, и хьэдрыкэ Алыхьым фЫы ищІ!

ТАНЭ АНДУЛЫХЬ

МАРГЪУЩЕЙ кьиІэпхъуэкІыу, Жанокъуейхэм яхэту, Жанхъуэтхьэблэм кьаХэтыскъаж эм ящыщт Танэ Андулыхь. Ар езыр щыкІуу, и Іитыр и льэгъуажьэм нэсу, нэ щыкІу у, пэ папщІэу уГурсыЗыфэ гъэрт. 1927-1928 гъэхэм абы и кьуитІ кьуажэ школым кьыщыщІэдзэжрти, нэхъ Іэпщ1эпащІэрэ нэхъ гурыхуэрэ а школышхуэм щІэстэкъым. Тумэ Іэ кьэскІэ Іэхьуамбэ хыРыхэр лъакъуэ кьэскІэ лъэхьуамбэ хырыхэр япытт. Ар дгъэщІагъуэу щыкІуэ эр псори деплъыРт. Андулыхь щыпсэуР Жанокъуейратти, абы нэхъ кьикІыуэр, ещІакІуэ кьакІуэрт зи гугъу щІа щІалэ щыЫрт.

А эзманым шитІ зыщыщІэ зэрыІажьэ бричкІэхэр кьеІжьа къуажьа. Ку дейт. Кьуажэщ уэм унагъуэхэм кьащэхуауэ бричкІэ тІощ дэт ми арат. Ауэ тІащІэтъунракъэ, зы пкъыгъуэ зажьуи мыжьмэ, зыпхъэн гъунтІагъуэйІ. ЩІалэ, ещІапІэм и къалэщІ щІэблэм щІыгъэ кУрэ гъэсэныгъэ нэсрэ иратыныр, жьІтІэкІэ, ар зым и дежкІи щІэкъым. «Америки къызэІутхьрыкъым» - икъуКІ къалэнышхуэ зыпІыльэ а пщэм нэхъ кьыщІохуэр егъэджакІуэхэрщ. Ауэ дэтхэнэ адэ-анэми кьыгурыІуэн хуейщ я сабийр яхуапэу, яГъашхэу еджапІэм кьаГъаКІуІэ, я кьалэныр зэрызэфІэмыкІыр.

Пэжщ, псэугъуэй зэрыкъуэм гъэсныгъэм и Іэхури кьелъахъэ. Бынунагъэр зыхуэІ-зыхуэфхэмкІэ кьызэгъэпщынымк ьарурэ зэманэ нэхъыбэ щытекІуадэкІэ, зэрыгурыІуэгъуэщ, щІэблэм гулъытэу ялысыр куэдкІэ нэхъ мащІэ мэхъу. Махуэм жэщ хьуху адэ-анэр Іэнатіэ пэрытмэ, быным ищІэр имылъагъэмэ, пэжыбгъэр иухрэ ешхуауэ кьакІуэпсэжмэ, сабийр гъэсэ хъун? А псори гурыІуэгъуэщ, ауэ Іэмал гуэр кьадмыГуэтмэ, щІегъуэжьнури дэращ. ЩІэблэр щхьэрыуртІыщ, жьІэмыдащІу хьумэ, кьэдлъэж сомым сыт и мыхьэнэж итІанэ?

Мы си тхыгъэмкІэ адэ-анэхэри егъэджакІуэхэри дызэдэлэжьэнымк ьхъыхуэзджэну сыхуейт. ЩІэблэр егъэджэным, гъэсэным дызэдегугъуэмэщ, щІэблэр зэшышэ дыщІІэнур. ЩІыщІгъэГъупщэ хъунукъым да зы Іуэху зэрызэтхуэр: щІэблэм и кьэкІуэнур, апхуэдэу щыщыткІэ - іэпэткьм и кьэкІуэнур куэдкІэ зэрыдэлъытащ.

НОТ Зое,
Урыху гимназием адыгэбзэмрэ литературэмкІэ и егъэджакІуэ.

«Необъяснимое, непознанное, невероятное» - арацэзрэджэр Колпяровым Марнерэ Викторовичрэ кьыдагъэкІа тхыльыщІэм.

● ТхылъыщІэ

«Телъыджэхэм я лъахэ»

ЗЭ КЪЭЩІЭГЪУЭМ и кІэм нэс унэмыдыжьысын пхуэзфІэкІыркъым, ар апхуэдизкІэ щыІэкъым, ар апхуэдизкІэ щыІэкъым. Ауэ ар ЖЫлъкъым ИПщэрэ ЗэхэсыпхъэІэ тхащІ. ТхыльІыр зи Іэдакъэ кьыщІэкІаХэм зэрыжьаГэмкІэ, ЛэжьыгъэР купщІафІэ ящІащ совет тхакІуэ щІэрыІуэ Бабель Исаак «телъыджэхэм я лъахэ» зыцІэ ІыкІуэм щыта кьэбзэрдэІ-Балъкъэрыр зыщхьэрыхь дунейм ихьымэ щхэухэмрэ фэеплъ мыкІуэдыжьынхэмрэ. Апхуэдэу узыІэпашэ ижь зэманым щыІа художникхэм я сурэт-хэм, бгы щыхьэм щыта тхьэрелъэІуПІэм, «мысыр пкІэтьейкІэ» зэджэу, зи гуынапкъэр ноби кьахуэмыкІ-тэ щІыныжм, нэкъыфІэщІхэр щалъагъу «Іэгъэбэгу губгъуэм», «адрыщІым узыщІэ щІыхьэпІэм», ЛашкІутІэр я КъулькъуэкІым ИПщэрэ ЗэхэсыпхъэІэ мьвэ абрагъэжкІейхэм. Т хьылъым итщ бгы къуаджэладжэхэм кьащІетІысэх НЛО-хэр, «мэз щІыхуэр», алмэстхьэр зи нэкІэ зыльъэгъуакъэм кьаІуэ-гъэ. Т хьылъым ящІ-тхьэрелъэІуПІэм, «мысыр пкІэтьейкІэ» зэджэу, зи гуынапкъэр ноби кьахуэмыкІ-тэ щІыныжм, нэкъыфІэщІхэр щалъагъу «Іэгъэбэгу

● Абы дзепІейтей

ЩІэблэр гъэсэныр хэт зи къалэныр?

«Адыгэ хабзэр адэ щІэинымкІэ», - жаІащ ди нэхъыжьхэм. Зэпэхауэ кьадекІуэкІ я хабзэ дахэхэрщ, щхьэпэ ІыгъэрщІ, яхэлъа ІыгъэрщІ адыгэхэр дуней псом къезыгъэщІыхуар, щІэрыІуэ зыщІыщІар.

ЗЭРЫГУРЫІУЭГЪУЭЩІ, а хьэл-щэн псори щызыхалъхьэр унагъуэрт. Быныр гъэсэныр адыгэуэ-анэшхуэм, адэ-анэхэм я кьалэн нэхъыщхьэт. Апхуэдэ зэхуущытыкІэ гъэщІэгъэнымкІэ щыщІагъэнымкІэ Къармокъуэ Мухьэмэд «Азэмат» зыфІищІа и романым. Дгу кьэдгъэкІыжынщ тхыгъэм щыщ пычыгъуэ: «Унагъуэр зыщыгугъ жжыжь закъуэр пхъэщэм зэрыщІэлІыхьар гущІыхьэ щыхуэдизу ГъынанэУ кьуэрыльхъур кьокІуэж». Мыбдеж адэшхуэм и псалъэхэм, лІыгъэри, цІыхугъэри, нэмысри, хабзэри кьызыхэщщым, гъэсэныгъэ-ущиныгъэ мыхьэнэ ин яІэщ: «Жэмыи и нэпсыр кьыщІэжу щыплъэгъуэм узэрыгъар емыкІуу-кьым. Ауэ удыным, узым, мылъкум игъатъэр щынэкъэрабгъэщ, ЛыгъэнэщІ. Жэмыр ліамэ, нэгъуэщІ дгъуэтыжынщ. Апхуэдэ щхьэкІэ умыгъ. «Шур щхуэхъ и мащэщ» зыхужаІа адыгэлІыр гъынанэу кьэгъуэгурыкІуэркъым. Уэ адыгэлІ кьэпхэкІын хуейщ. АдыгэлІым лІыгъэр и нэрыгъщ... Укъыщзрехьжам хуэдэу, гьаэи дэкІыж. Укъехьжауи закъэумыгъащІу гупхъм яхьыхэжи, я нэмыс умыкъуГэу яхэт. Уэрыхэт гупхъм зыбгЗэгуэсу зэи укъыхэмыжьжь. Ари лІыгъэнщІагъэщ».

Сыт и цасэ апхуэдэ нэхъыжьыфІ унагъуэм исину?! ЩІэблэр зэрращийуэ щыта апхуэдэ псалъэхэм я мыхьэнэр кьызэрыбгъэльэгъуэн щыта щІэкъым.

Сабийм унагъуэм щигъуэту щыта гъэсэныгъэ дахэм и щапхъэ дыщІохьэлІэ КІэрашэ Тембот и «ГъащІэм и дерс» зыфІища тхыгъэмк. Сыт хуэдэ гугъуэхь Іумыуам, цІыхугъэр япэ ягъэщІащ зэрыщІэрыІэ, щІыхьмкІагъэр хьэл мыхьужмыщІу зэрыщытым, и щхьэри илъытэжрэ нэгъуэщІхэми пщІэ зэрахуищІыпхъэм хуеГаасэ щІалэ цІыкІУр ахэ кьэушым. Апхуэдэ щапхъэхэр кьызыхэщ тхыгъэхэр ди тхакІуэхэм я мащІэкъым.

Быныр гъэсэнымкІэ адэ-анэхэмрэ егъэджакІуэхэмрэ я Іуэху еплъыкІэкІэ, бгъэдыхьэкІэкІэ щызэдзгуащэу нобэ еджапІэхэм щрагъэкІыжащ. Ди Іэпкъ-гъэр хьэл мыхьужмыщІу зэрыщытым, и щхьэри илъытэжрэ нэгъуэщІхэми пщІэ зэрахуищІыпхъэм хуеГаасэ щІалэ цІыкІУр ахэ кьэушым. Апхуэдэ щапхъэхэр кьызыхэщ тхыгъэхэр ди тхакІуэхэм я мащІэкъым.

Быныр гъэсэнымкІэ адэ-анэхэмрэ егъэджакІуэхэмрэ я Іуэху еплъыкІэкІэ, бгъэдыхьэкІэкІэ щызэдзгуащэу нобэ еджапІэхэм щрагъэкІыжащ. Ди Іэпкъ-гъэр хьэл мыхьужмыщІу зэрыщытым, и щхьэри илъытэжрэ нэгъуэщІхэми пщІэ зэрахуищІыпхъэм хуеГаасэ щІалэ цІыкІУр ахэ кьэушым. Апхуэдэ щапхъэхэр кьызыхэщ тхыгъэхэр ди тхакІуэхэм я мащІэкъым.

Пэжщ, псэугъуэй зэрыкъуэм гъэсэныгъэм и Іэхури кьелъахъэ. Бынунагъэр зыхуэІ-зыхуэфхэмкІэ кьызэгъэпщынымк ьарурэ зэманэ нэхъыбэ щытекІуадэкІэ, зэрыгурыІуэгъуэщ, щІэблэм гулъытэу ялысыр куэдкІэ нэхъ мащІэ мэхъу. Махуэм жэщ хьуху адэ-анэр Іэнатіэ пэрытмэ, быным ищІэр имылъагъэмэ, пэжыбгъэр иухрэ ешхуауэ кьакІуэпсэжмэ, сабийр гъэсэ хъун? А псори гурыІуэгъуэщ, ауэ Іэмал гуэр кьадмыГуэтмэ, щІегъуэжьнури дэращ. ЩІэблэр щхьэрыуртІыщ, жьІэмыдащІу хьумэ, кьэдлъэж сомым сыт и мыхьэнэж итІанэ?

Мы си тхыгъэмкІэ адэ-анэхэри егъэджакІуэхэри дызэдэлэжьэнымк ьхъыхуэзджэну сыхуейт. ЩІэблэр егъэджэным, гъэсэным дызэдегугъуэмэщ, щІэблэр зэшышэ дыщІІэнур. ЩІыщІгъэГъупщэ хъунукъым да зы Іуэху зэрызэтхуэр: щІэблэм и кьэкІуэнур, апхуэдэу щыщыткІэ - іэпэткьм и кьэкІуэнур куэдкІэ зэрыдэлъытащ.

НОТ Зое,
Урыху гимназием адыгэбзэмрэ литературэмкІэ и егъэджакІуэ.

● Волейболым дихьэххэр

Волейболым дихьэххэр

«Сыт хуэдэ спорт лІужьыгъуэм нобэ нэхъ дихьэхр ныбжьыщІэхэр?» жытІэмэ, щэч хэлъкъым волейболым и цІэр япэу кьраГуэнуэм зращыщыр.

ВОЛЕЙБОЛЫР къэзыгупсыса Морган Вильям щэхуу кьахуэкъуэплъмэ, щымыгуфІыкІыпІэр иІэтэжьым Аруан куейм мы махуэхэм щекІуэкІа спорт зэхьэзэхуэм хэта спортсменхэм ныбжьыщІэхэм волейболымкІэ ІэкъуэлъакІуагъ кьызыкъуахам. ВолейболымкІэ зэпеуэхэм хэтащ Нарткъалэ, Къэхъуи, Аруан, Старэ Шэрдж, Псыгуэнсу, Псынабэ кьуажэхэм я гупхэр. ЩІыхьэхэм я деж яІэ увыпІэр Аруаным, етІуанэр - Нарткъалэ дэт 5-нэ курыт еджапІэм, ещанэр - Старэ Шэрдж (Дохъуинкъуей) дэт 2-нэ курыт еджапІэм, кІуачІэм я деж текІуэныгъэр Аруаным кьихьащ, 2-нэ увыпІэр Къэ-хъуным и 2-нэ курыт школым, 3-нэр - Псыгуэнсу и 1-нэ еджапІэм.

БАЛЬКЪЫЗ Хьэсэн.
Аруан куей.

ТЕЛЕФОНХЭР: редактор нэхъыщхьэм, секретарым - 42-56-19; редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэхэм - 47-31-54, 47-33-23; журналыр зыхьэ секретарым - 42-22-82; секретариатым - 42-22-66.

КЪУДАМЭХЭМ: политикэмкІэ, жылагъуэмрэ лъэпкъ Іуэхухэмкіэ - 42-22-86; къудамэ гъащІэмрэ экономикэмкІэ - 47-22-63, 42-57-59; щІэнхабзэмкІэ - 42-75-36; обозревателхэм - 42-22-89; хабзэхьэмэ Іуэхущ1апІэхэм зэхьэзэхьныжьмкІэ - 42-60-53; хьыбарыщІэхэмкІэ, спортымрэ письмохэмкІэ - 42-22-88; егъэджэныгъэмрэ щІэныгъэмкІэ - 42-63-64, 47-32-15; зэдзэкІакІуэхэм - 42-21-88; корректорхэм - 42-60-27; бухгалтериеи - 47-31-69; ЭВМ-и и операторхэм - 42-22-84; компьютер Іуэхущ1апІэм - 42-26-41; суРэттехым - 42-75-78.

Редактор нэхъыщхьэ ХЬЭФІЫЦІЭ Мухьэмэд

РЕДАКЦЭМ И КОЛЛЕГИЕМ ХЭТХЭР

ЖьэкІэмыхьу Маринэ (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Ширдий Маринэ** (редактор нэхъыщхьэм и къуэдзэ), **Гъурыжь Мадинэ** (жэуап зыхь секретарь), **Жылаго Маритэ, Ныбжьк Таисэ, Уэрдокъуэ Жансурэт, Хьэжыкъарэ Алик, Шал Мухьэмэд.**

ДИ ХЭЩІАПІЭР

360030, Къэбэрдей-Балъкъэр Республикэ, Налшык къалэ, Лениным и цІыкІэ щыІэ уэрам, 5, ебгъуанэ - ещІанэ кьатхэр.

Кьардэнгъущі Зырамыку и пшыхьэр иригъэжІыкІ композитор-уэрэдус Пщынокъуэ БетІал. *1975 гъэ*

Тедзэ тхыгъэхэм кьыщыхьа бжьыгъэхэм, кьыщаІэта Іуэхугъуэхэм я пэжагъымкІэ ахэр зытхахэм иэсу жэуап яхь. Авторхэмрэ редакцэмрэ я Іуэху еплъыкІэр зэтехуэ зэныту щыткъым.

Газетыр Іэ тезыдлахэм яхуэхьныр и пщэ дэлъщ КъБР-м федеральнэ пощт зэпыщІэныгъэхэмкІэ и управленэм.

Тел.: 42-06-51, 42-19-59.

Газетыр щыпымкІэ жэуап ехь КъБР-м и "Роспечать" АО-м.

Газетыр 1989 гъэм дыгъэгъазэм и 16-м №Н-0065-м щІигъэ я гущ...

Зы ильэсым газетыр 250-рэ кьыдокІ.

КъБР-м ІкІыгъэмрэ хьыбарегъащІэ ІэнатІэхэмкІэ и министерствэм 1905 гъэм щыІа Революцэм и цІэр зезыхь и полиграфкомбинат, Налшык къ., Лениным и цІэкІэ щыІэ уэрам, 33, телефоныр 42-35-75.

*Мы къыдэкІыгъуэм елэжьахэщ: жэуап зыхь секретарым и къуэдзэ ДыщэкІ Соня, редакторэу Хьэжыкъарэ Алик, корректорэу Афэ Тамарэ (4,5,6-нэ нап.), ПхытІыкІ Юрэ (1,2,3-нэ нап.), корректорхэм я дзЭныкъуэгъу Иуан Заирэ